

VSEBINA:

Razvoj naše industrije je potrdil pravilnost našega gospodarskega sistema

Na Dan mrtvih:

Postojte vetri (pesem)

Ob 29. novembru — nekaj podob iz domače dežele

Tone Gaspari:

Vam, ki tuja vas pokriva ruša (pesem)

Naročniki in prijatelji »Rodne grude«, kakšna naj bo vaša revija v prihodnjem letu?

Zima Vrščaj-Holy:

Slovenski izseljenski koledar

V Cerknem so proslavili petnajstletnico brigade Janka Premrla-Vojka

Prisrčno izseljensko srečanje v Prekmurju

Jurij Artič, Lievin:

Hvala za lep sprejem!

Miha Vahen:

Spet sta se objela z mamico

Mila Šenk:

Srečanje s Florijanom Tepešem na ljubljanskem koldvoru

Babič Jožef, Lievin:

Nepozabni spomini

Miško Kranjec:

Rodil se je brat

Po domači deželi

Cv. A. Kristan:

Narodni dan SNPJ 1958 v Milwaukeeju, Wis.

Cv. A. Kristan:

Dogodki 20. septembra 1908 in Ameriški Slovenci

Srečko Kosovel:

Kraška jesen (pesem)

Domovina na tujih tleh

Fran Maselj-Podlimbarski:

Potresna povest (nadalj.)

Rojaki nam pišejo

Slika na naslovni strani:

Grobovi okupatorjevih žrtev na ljubljanskih Zalah (foto France Močnik)

Trgovsko izvozno podjetje za domačo in umetno obrt

D * O * M

LJUBLJANA, MESTNI TRG 24

zajema vso dejavnost domače in umetne obrti Slovenije

O b r a t i :

Centrala: Ljubljana, Mestni trg 24

Trgovine v Ljubljani:

Cankarjeva 6

Titova 4

Trg revolucije 5

Mestni trg 24

Sezonska trgovina: Bleč

VELETRGOVINA

IMPORT

EXPORT

LJUBLJANA

Trg mladinskih delovnih brigad 7

Mercator

Veletrgovina z živili in kolonialnim blagom

Uvoz in izvoz prehranskih ter kolonialnih proizvodov, mineralne vode in cigaret

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvanajstkrat na leto. — Poštmina plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 5 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 30 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. — Rokopisov ne vračamo. — Cekovni račun pri Komunalni banki 600-704/3-155

Razvoj naše industrije je potrdil pravilnost našega gospodarskega sistema

V zadnjih mesecih smo imeli v Jugoslaviji dve pomembni gospodarski prireditvi, ki sta živo prikazali nagel razvoj naše industrije in s tem potrdili pravilnost našega gospodarskega sistema. Konec avgusta je bil v Beogradu odprt drugi mednarodni sejem tehnike in tehničnih dosežkov, ki si ga je v desetih dneh, ko je bil odprt, ogledalo 800 tisoč obiskovalcev, med njimi večje število tujih delegacij in uglednih predstavnikov gospodarstva iz raznih dežel, s katerimi ima Jugoslavija gospodarske stike. Letošnji mednarodni sejem je zlasti dokazal napredek domače strojne industrije, elektroindustrije, ki izdeluje predmete za široko potrošnjo, in drugih panog. Tudi kupci se vedno bolj zanimajo za izdelke naše industrije, zlasti strojne. Sklenjene kupčije presega vrednost 147 milijard. Zlasti razveseljiv je napredek naše industrije pri izdelavi novih strojev, kar je naglasil tudi predsednik Jugoslavije, ki je po svojem obisku sejma med drugim dejal:

»Dobil sem vtis, da naši industrijski izdelki, orodni in drugi stroji prav nič ne zaostajajo za tujimi, n. pr. za izdelki zahodnih dežel, ki so industrijsko visoko razvite. Seveda se moram tu predvsem zahvaliti našim delovnim ljudem za izredno vne-
mo, kajti naši inženirji, delavci, tehniki in drugi so prispevali svoje ustvarjalne sposobnosti in v kratkem času in v marsikaterem pogledu dosegli tudi najbolj razvite dežele. K temu jim čestitam.«

Tudi letošnji jesenski mednarodni velesejem v Zagrebu je po oceni strokovnjakov znatno presegel vse dosedanje sejemске prireditve. Sklenjenih kupčij je bilo za

Predsednik Tito v oddelku za televizijo na mednarodnem sejmu tehnike v Beogradu

nad 155 milijard dinarjev. Kupčije, sklenjene z inozemskimi tržišči, pa presega vsoto 16 milijonov dolarjev. Velesejem je odprl predsednik Jugoslavije, ki se je o tej naši gospodarski prireditvi zelo pohvalno izrazil. V naslednjih dneh si je ogledal velesejem poleg drugih visokih predstavnikov tudi podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj, kateri je v izjavi novinarjem naglasil znaten napredek jugoslovanske industrije in gospodarstva sploh, ki je razviden iz razstavljenih predmetov.

»Mislim, da ni pretirano reči,« je dejal, »da nas nagel razvoj naše industrije navdaja z občudovanjem. Nikjer ni to tako jasno, kot na velesejmu, ko iz leta v leto primerjaš proizvodnjo. Mislim, da so uspehi v razvoju naše industrije popolnoma potrdili pravilnost naše splošne linije in

Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj pri ogledu mednarodnega velesajma v Zagrebu

razvoja našega gospodarskega sistema, kakor tudi naše praktične ekonomske politike. Tudi slabosti so, pomanjkljivosti in problemi, o katerih bi se dalo veliko govoriti, toda očitno je, da je tempo napredka zelo hiter. To velesajem jasno kaže.

Zelo važno vprašanje za našo industrijo je tudi kooperacija s tujo industrijo, katera nam omogoča novo proizvodnjo na podlagi nove tehnike. Ta kooperacija omogoča tudi naši industriji veliko večji razvoj, kot če bi se sami vbadali z različnimi problemi. Seveda naša industrija ne sme ostati pri tem, temveč mora na tej podlagi snovati svoje lastne zamisli, svoje konstrukcije in projekte. Toda vendarle je to osnova, osnova napredka. Mnogo boljše kakor lani je tudi razstava „Družina in gospodarstvo 1958“. Letos so nam posredovali na tej razstavi jasno zamisel, kaj je to stanovanjska skupnost, kar lani še ni prišlo do izraza.«

Eden najpomembnejših letošnjih dogodkov za jugoslovansko gospodarstvo je ne-

Koksarna v Zenici

dvomno tudi popolna dograditev največjega metalurškega kombinata v Jugoslaviji, zeniške železarne v Bosni in Hercegovini. Ta železarna daje dobro polovico vse jugoslovanske proizvodnje surovega železa, valjanega jekla, kovanih jeklenih izdelkov in koka. Pri njeni izgradnji so sodelovale tudi mladinske delovne brigade ter delavci in strokovnjaki številnih domačih podjetij iz različnih krajev naše dežele, ki so uspešno izpolnili mnoge težke naloge sodobne gradbene tehnike.

V nedeljo, 12. oktobra je bil velik praznik za Zenico, kjer se je zbralo okrog stotisoč ljudi — delavcev železarne in prebivalcev Zenice in okoliških krajev. Navzoč je bil tudi predsednik Jugoslavije Tito in njegova soproga ter številni drugi predstavniki našega političnega in javnega življenja.

Po prihodu v železarno je predsednik Tito in drugi gostje krenil proti novemu tretjemu plavžu. S prižgano baklo je ob navdušenih pozdravih zbranih delavcev prižgal prvo polnitev plavža.

Po tem svečanem trenutku, ki bo ostal vsem, ki so ga doživeli, v neizbrisnem spominu, je bilo v Zenici pred stotisočglavo množico veliko zborovanje, na katerem je govoril predsednik Tito. V svojem govoru, ki je trajal nad eno uro, je govoril o razvoju naše industrije, stanju našega gospodarstva, o pogojih dviga življenjskega standarda in dejal med drugim: »Jugoslavija je dosegla v izgradnji nove industrije ogromne uspehe. Naša dežela je že precej močno industrializirana. Pred dvema letoma smo se na sodoben način lotili tudi proizvodnje v kmetijstvu in dosegli smo že velike uspehe, tako da imamo tudi v tem oziru nedogledne možnosti v zelo kratkem obdobju. To dokazuje, da imamo vse možnosti, da si ustvarimo lepše življenje in ustvarili si ga bomo!« — Omenil je tudi sedanji zunanje-politični položaj in naglasil, da je v tem oziru prej ko slej naša politika nespremenjena. To je, da se bo Jugoslavija vedno zavzemala za koeksistenco in sodelovanje med narodi. Naglasil je: »Jugoslavija je majhna dežela, ima pa svoj glas v svetu. Ta glas je močan zato, ker ne predstavlja samo tega, kar mislimo mi voditelji, marveč tisto, kar misli vse naše ljudstvo. Zelo dobro je znano, da naše ljudstvo moče vojne, temveč da hoče mir, da hoče sodelovanje z vsemi narodi sveta, ne glede na njihove sisteme, da se hoče v miru razvijati.«

»Tako je!« je enoglasno vzklikala nepregledna množica zbranih Jugoslovanov.

NA DAN MRTVIH

Spomenik Talca v Gramozni jami v Ljubljani

Postojte vetri

*Postojte vetri, ki tu čez hitite,
utihni danes glas vsakdanjih dni,
da boste čuli vi, ki v grobeh spite,
to pesem, ki za vas, za vas doni.*

*Pojó jo polja — vi ste jih pojili,
— o kakšen žita zdaj ženo nam klas!
pojó vam gore pod nebo kipeče
in poje host temnozelenih kras.*

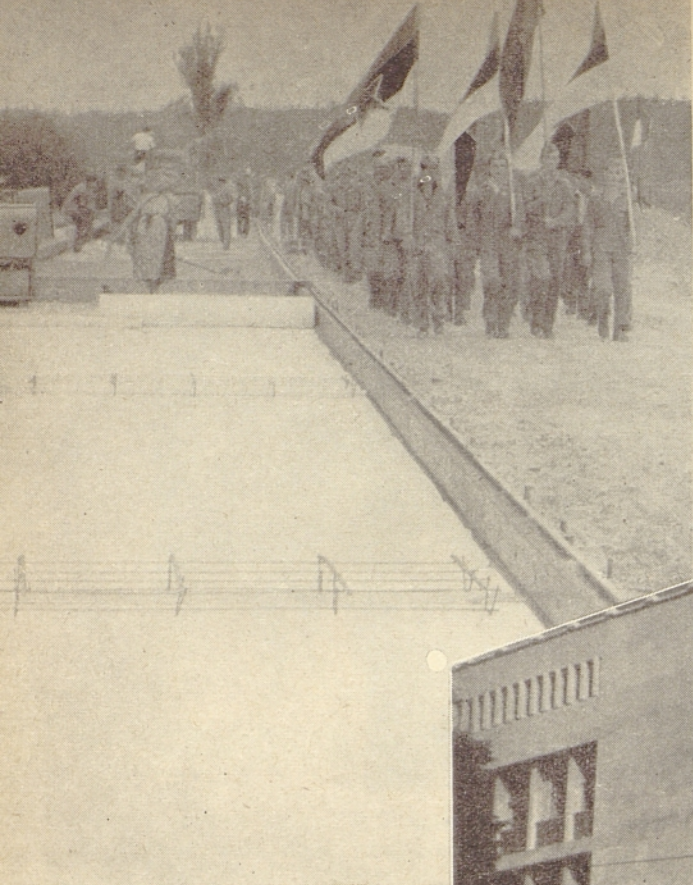
*In morje poje vam, ki zanj ste pali,
prosto ob skalno se obal peni,
mi vsi vam pojemo — s krovjo oprali
ste z duš nam sence nesvobodnih dni!*

R

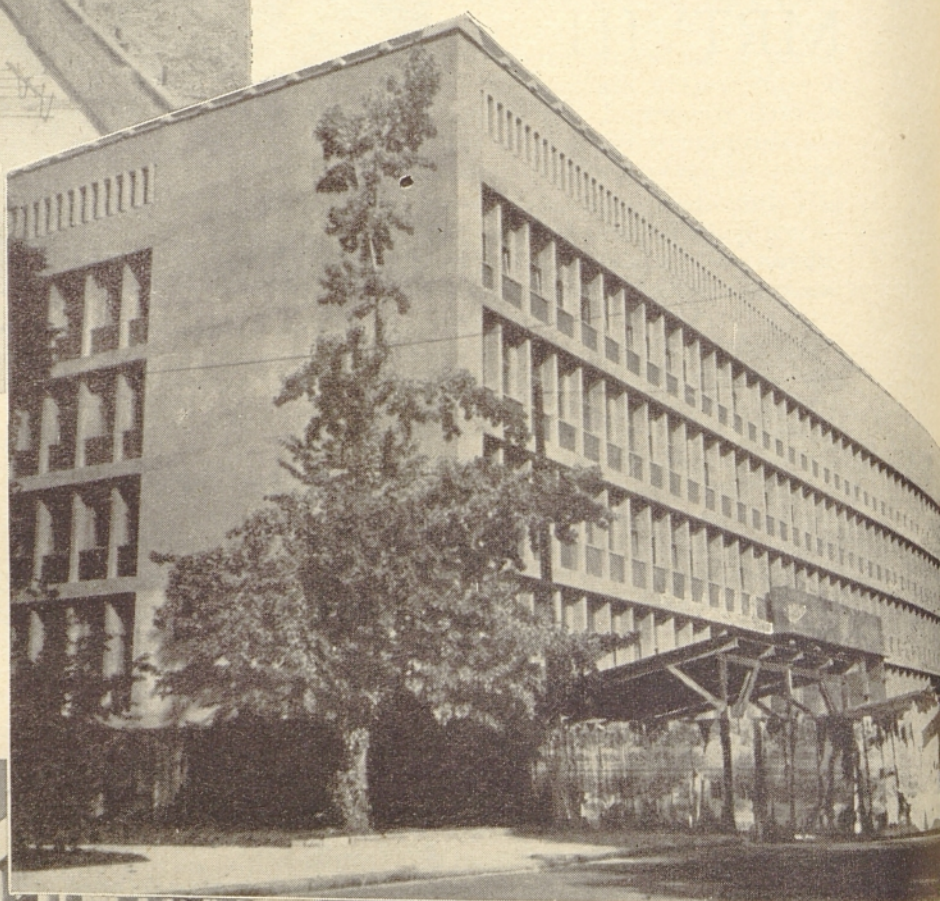
*O, vaša kri je v dobro zemljo pala,
pognala je in dala žlahten sad
in tako svetlo luč je v nas prižgala,
da sveti v samo svobodno pomlad.*

OB 29. NOVEMBRU

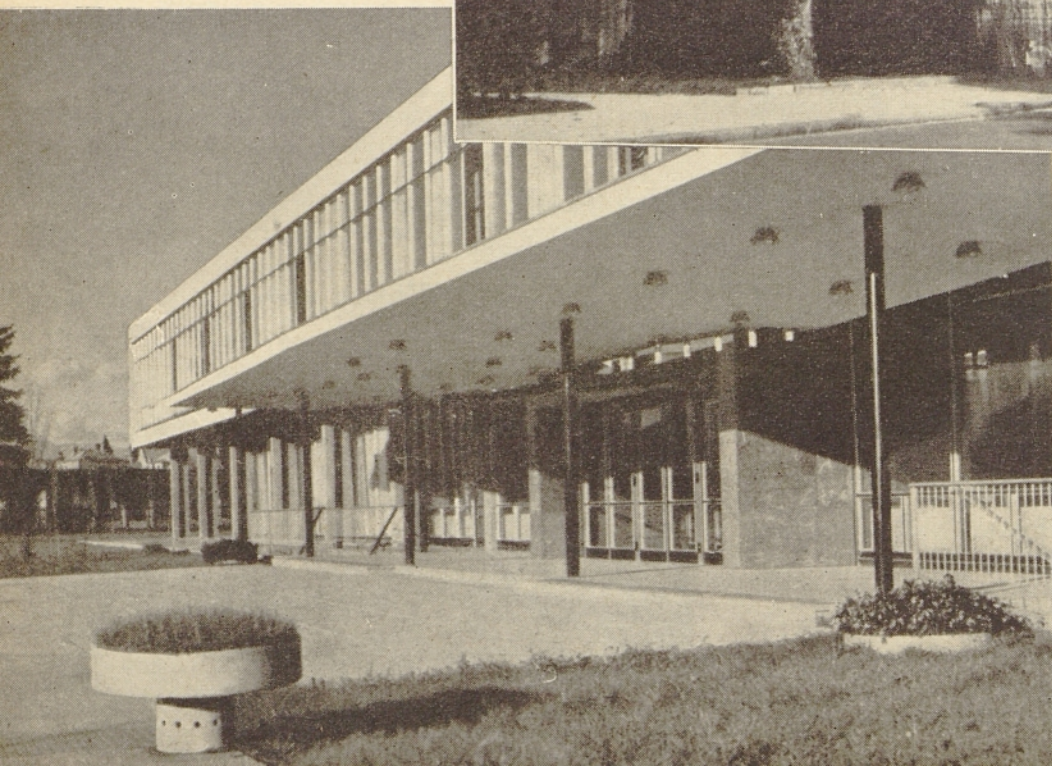
*obletnici
ustanovitve FLR Jugoslavije
nekaj podob iz domače dežele,
ki postaja iz dneva v dan
lepša, sodobnejša*

Zadnja dela na enem
izmed odsekov nove
avtoceste Ljubljana—
Zagreb — letošnjem
vezilu naše mladine
domovini za rojstni dan

Nova palača
Ljudske skupščine
v Ljubljani

Na sodobno
zgrajenem
Gospodarskem
razstavišču v
Ljubljani je bilo
že več lepo uspešnih
mednarodnih
gospodarskih
razstav

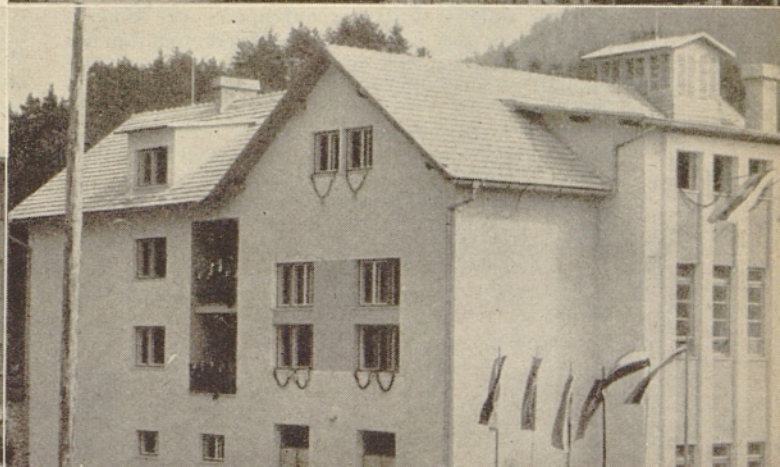
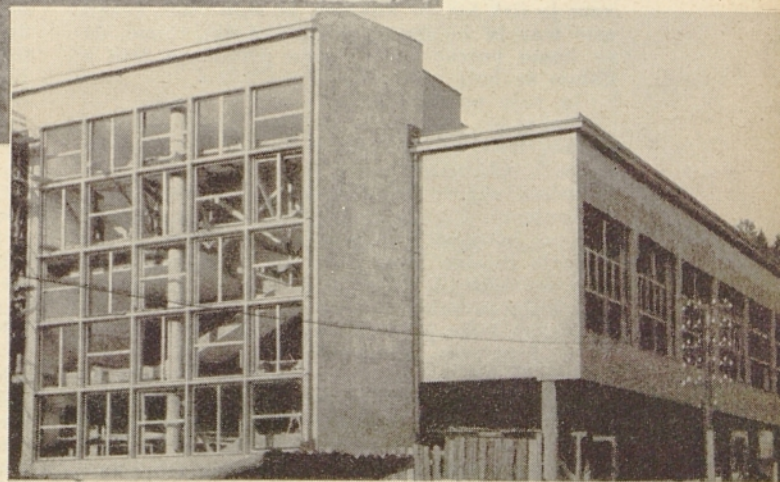
Nove gradnje v stanovanjskem naselju »Savska kolonija« v Ljubljani

Tovarna močnih krmil v Ljubljani

Nov Delavski dom v Zagorju ob Savi, ki bo slovesno odprt prvega maja 1959

Novi Hmeljarski dom v Zalcu

Novi združni dom v Galiciji pri Celju

Vam, ki tuja vas pokriva ruša

*Pristopili v tesnobno smo tišino k mrtvim:
čez kraj miru hiti v zapad oblakov trop,
ihiti nad mračnimi plameni blodni veter
in išče kot vdobeli potnik daljni grob.*

*Stojimo nemi, zroč v veneče žalne rože,
a na življenja rajnkih mislimo pomlad:
vsa zatopljena v sončna svidenja nekdanja
nam srca ne vedo za mrk jesenski hlad.*

*O, kolikokrat združili pota smo usodna:
delili srečo, radost, smeh in skrbi, nemir,
oboževali smo ubranosti lepoto...
Kako takrat bi mislili na ta večer!*

*Zdaj vi, kjerkoli ste nocoj, ste v topli zemlji,
vas greje naš spomin kot materina dlan!
Nikoli naj ta cvet zvestobe ne ovane,
čepprav odmaknemo z grobov se v živi dan!*

Eden od tisočih grobov naših ljudi, ki spe pod tujo rušo

NAROČNIKI IN PRIJATELJI »RODNE GRUDE«

kakšna naj bo vaša revija v prihodnjem letu?

Hitro se bližamo koncu leta in v uredništvu pripravljamo program, kakšna naj bi bila revija »Rodna gruda« v prihodnjem letu. Seveda je samo po sebi razumljivo, da bi vam, dragi naročniki in prijatelji našega lista, radi čimbolj ustregli. Kakor vidimo iz vaših številnih pisem, vam je list, takšen kakršen je, zelo všeč. Veseli smo tega in že danes vam lahko obljubimo, da se bomo potrudili, da boste prihodnje leto z listom še bolj zadovoljni.

In vaše posebne želje?

Nekaj jih je bilo, ki so želeli, naj bi »Rodna gruda« izhajala dvakrat mesečno. Tem žal ne bomo mogli ustreči, ker bi se stroški preveč povečali, saj še te, odkrito povedano, komaj zmagujemo. Precej naročnikov si želi, da objavimo fotografije njihovega rojstnega kraja, ali celo rojstne hiše. Številnim takšnim željam smo že ustregli, katerim še nismo, pa bomo. Vse želje so zabeležene.

Nekaj želja je tudi, naj bi bil tisk v reviji večji. Tem prav lahko ustrezemo. Tudi v uredništvu bi bili s tem zadovoljni, saj bi bilo za vsako številko treba pripraviti manj gradiva — t. j. člankov in slik. Drugo vprašanje pa je, če bi bila večina naših naročnikov in sotrudnikov s tem zadovoljna. Od meseca do meseca se nam namreč nabere toliko gradiva, da ga komaj spravimo v list. Dostikrat se kakšnemu dopisniku zamerimo, ker smo morali njegov dopis odložiti za prihodnjic ali pa ga občutno skrajšati.

Takšne so poglavitne želje naših naročnikov in bralcev, ki smo jih zabeležili med letom. Sporočite nam tudi vi, kakšna naj bo vaša revija v prihodnjem letu. Tudi glede naslovne strani povejte svoje želje. Želje večine bodo odločale, zato nam pišite čimprej.

Naročnike in bralce vljudno opozarjamo tudi na to, da bomo pri decembrski številki na ovitku poleg naslova pri vsakem naročniku označili, do kdaj ima poravnano naročnino oziroma koliko nam dolguje. To je najprimernejši način, ki je v navadi tudi pri drugih listih in so nam ga naročniki sami predlagali. Naša uprava se na tem mestu še posebej zahvaljuje tistim zvestim naročnikom — kar lepo število jih je —, ki prejemajo list že odkar izhaja in nam vedno v redu nakazujejo naročnino za vsako leto vnaprej. Iskrena hvala! Prav veseli bi bili, če bi imeli čim več posnemovalcev. Enako se zahvaljujemo tudi tistim, ki so se v letošnjem letu spomnili naših publikacij s prispevki za tiskovni sklad Maticice. Seveda pa vemo, da nikjer na svetu ni vsem poslano z rožicami in zato razumemo in bomo radi upoštevali tudi tiste naročnike, ki zaradi težjih razmer z naročnino ne morejo biti vedno na tekočem in jo plačujejo v obrokih.

V letošnjem letu se je število naročnikov »Rodne grude« toliko povečalo, da so prve letošnje številke že pred meseci pošle in novim naročnikom, ki si žele cel letošnji letnik, ne moremo več ustreči. Z novim letom pa bomo spet dvignili naklado in prosimo vse naše naročnike, da nam pošljejo naslove svojih prijateljev in znancev, ki naše revije še nimajo, da jim pošljemo nekaj številčk lista brezobvezno na ogled.

Torej, dragi naročniki in prijatelji »Rodne grude«, pišite nam čimprej in sporočite svoje želje glede novega letnika vaše revije. Mi vam bomo pa v prihodnji številki sporočili, kako smo ustregli vašim željam in kakšna bo vsebina »Rodne grude« v prihodnjem letu.

Uredništvo

Sredi decembra bo Slovenska izseljenska matica razpošiljala našim rojakom po svetu šesti letnik Slovenskega izseljenskega koledarja, to je koledar za leto 1959.

Letos smo se lotili njegovega urejanja še s prav posebnim pogumom in dobro voljo, saj nam je lanski letnik tako hitro pošel, da nam je bilo žal, da ga nismo več natisnili. In tako lepih in številnih pohval kakor lani doslej še nismo prejeli. Le pogledjte, kaj nam pišejo rojaki:

Frank Cesen iz Clevelanda: »Izseljenski koledar 1958 je v resnici bogata in poljudno pisana knjiga. Odlikuje se po raznovrstnem črtivu, krasnih slikah in po pristni domačnosti, ki blagodejno opliva na naše starejše izseljence. V njem vidijo košček rodne grude in vez s staro domovino. Zaradi tega in ker je koledar med izseljenci že dobro znan, so ga ljudje radi kupovali. Matici, urednikom in sotrudnikom gre vse priznanje...«

Fred A. Vider, glavni tajnik SNPJ, Chicago: »...tudi kar se tiče ureditve koledarja, slikovnega gradiva in tehnike vobče zasluži vse priznanje ne samo od moje strani, ampak od vseh, ki so koledar brali.«

Andy Turkman, lastnik tordke »Tivoli Imports« v Clevelandu: »Ljudje ne morejo prehaliti letošnjega koledarja in povpraševanje po njem je nepričakovano. Posebno so ljudem všeč slike v barvah in reportaže iz raznih krajev Slovenije.«

Tako laskavih ocen smo prejeli kar lepo število. Tudi naši rojaki iz evropskih dežel so koledar zelo pohvalili.

Zato smo sklenili, da se bomo pri urejanju koledarja še bolj potrudili in priobčili čim več in kar najlepše podobe naše dežele, naše stare domovine. V novem koledarju smo zbrali čim več fotografskih dokumentov o novih gradnjah v Sloveniji, ker vemo, da budno spremljate naš razvoj in da se z nami vred veselite našega napredka.

S članki in reportažami smo skušali prikazati v koledarju življenje in razvoj pri nas doma, našo zunanjo politiko, naše gospodarstvo, rasti naše industrije in kmetijstva, znanosti in kulture. V leposlovnih črticah pa je zajeto oskudanje življenje našega delovnega človeka, njegovo delo in skrbi, njegovo veselje in žalost, njegova ljubezen in vse, kar napolnjuje dneve našega življenja tako pri nas kakor pri vas.

Mnoge med vami bo zanimal razvoj naših kulturnih ustanov, filma, šol in utrinki iz zgodovine slovenskega naroda.

S tem letnikom koledarja uvajamo novost, in sicer problematiko izseljenstva samega. V tem oddelku naj bi pisali o spremembah, ki so jih povzeli naši izseljenci v novih domovinah, o spremembah v jeziku, navadah, v obleki, pohištvi, stanovanju, v ocenjevanju vrednot itd. Tu naj bi našle tudi mesto študije o ljudeh — poznavalcih teh pojavov, n. pr. o Adamiču, Kristanu, Zormanu ter o drugih pokojnih in še živčih rojakih, ki so pomembni za slovensko izseljenstvo. Članke o teh naj bi pisali izseljenci sami, oni morda bolj poznajo posamezne značilne primere, naši znanstveniki pa naj bi pisali o njih poljudne študije.

Z velikim veseljem ugotavljamo, da se zgodovinsko gradivo izseljenskih organizacij, društev, klubov itd. in vsega političnega in kulturnega življenja naših izseljencev iz leta v leto množi. Prav posebna zahvala vsem tistim, ki ste to gradivo poslali! Prosimo za take prispevke tudi v prihodnje! Zaradi pomanjkanja prostora v koledarju nismo mogli objaviti vsega gradiva, ki smo ga prejeli od naših rojakov. Naj nam oprostite, njihovi članki pridejo na vrsto v prihodnjem letniku koledarja!

Morda še niso bili življenjepisi naših rojakov, ki imajo v koledarju posebno rubriko, še nikdar tako zanimivi kakor letos. Vseposod najdeš slovenskega človeka — še celo med afriškimi črnici. Njihove zgodbe kažejo veliko žilavost in življenjsko sposobnost našega človeka. Vabimo rojake in rojakinje, naj nam še pošiljajo svoje življenjepise, saj še vedno vse premalo poznamo življenje in zgodovino teh naših ljudi, ki so se pred tolikimi desetletji preselili iz domovine v tuje dežele.

Na koncu naj se zahvalimo vsem tistim, ki ste nam poslali članke in fotografske posnetke, vsem našim zastopnikom, ki bodo koledar razširjali, ter vsem onim, ki bodo kako drugače prispevali k napredovanju našega koledarja.

Lepo pozdravljeni!

Zima Vrščaj-Holy,
odg. urednica koledarja

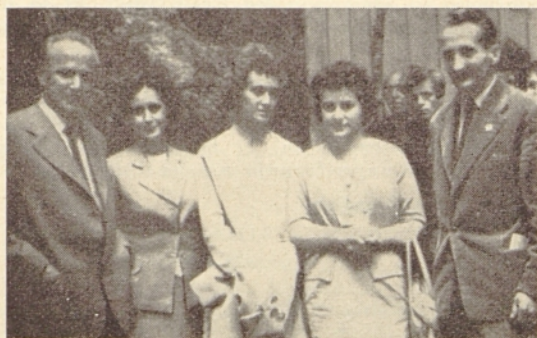
NOVO IZVOLJENI GLAVNI ODBOR SNPJ

Dne 20. septembra je bila v Clevelandu zaključena 16. redna konvencija Slovenske narodne podporne jednote. Kakor poroča »Prosveta« z dne 22. septembra, je bil v novi glavni odbor SNPJ ponovno izvoljen za glavnega predsednika rojak Joseph Culkar, novi glavni tajnik je Michael Vrhovnik, glavni blagajnik Frank Zordani, novi mladinski direktor pa Frank Janigar. Predsednik gospodarskega odseka je Donald Lotrich. Na drugih mestih so ostali dosedanji člani.

Slovenska izseljenska matica čestita novoizvoljenemu glavnemu odboru Slovenske narodne podporne jednote z željo, da bi bilo njegovo delo v dobrobit našim rojakom in enako plodno, kakor je bilo dosedanjih odborov.

V Cerknem so proslavili petnajstletnico ustanovitve brigade Janka Premrla-Vojka in partizanske bolnišnice »Franje« ter enajsto obletnico priključitve Primorske k Jugoslaviji. Svečanosti so trajale dva dni in se jih je udeležilo nad pet tisoč prebivalcev s Primorske in nekaterih predelov Gorenjske, med njimi tudi nad dve sto nekdanjih borcev slavne Vojkove brigade. Srečali so se po dolgem času in obujali spomine na težke a slavne dni naše borbe. V nekdanji partizanski bolnišnici »Franji« so odkrili tudi spominsko ploščo.

Na slikah: Dr. Franja Bojc-Bidovec, po kateri se imenuje partizanska bolnišnica pri Cerknem, je pred novoodkrita spominska plošča pozdravila zbrane. Desno: Srečanje tovarišev iz prvih dni narodnoosvobodilne borbe, nekdanjih borcev Vojkove brigade. Spodaj: Dr. Viktor Volčjak, ustanovitelj bolnišnice »Franja«, zdravnica Franja Bojc-Bidovec, Amalija Bottini in Vida Kjuder de Bottini, rojakinji iz Argentine in narodni heroj Janko Rudolf. (Slike je posnel Mirko Ličen iz Nove Gorice)

Prisrčno izseljensko srečanje v Prekmurju

Mnogi prekmurški izseljenci po svetu se bodo še dolgo spominjali letošnjih tradicionalnih izseljenskih prireditev v soboškem okraju. Spominjali se jih bodo predvsem zaradi številne udeležbe in prisrčnega srečanja naših rojakov iz Francije, Nemčije, Avstrije, Madžarske, ZDA in Argentine, po drugi strani pa tudi zaradi bogatega prireditvenega programa. Po uvodnem nagovoru predsednika podružnice SIM za Pomurje tov. Franca Šebjaniča, ki je zaželel iskreno dobrodoščilo sorojakom iz tujine, so bogojinski fantje in dekleta z občuteno zapeto ljudsko pesmijo izvabili marsikateremu rojaku solze v oči in mu po deset in več letih odprli dver mladostnih spominov. Deklamacije in ljudski plesi Beltinčanov so še bolj popestrili praznično vzdušje in obdarovali rojake s tujega s podobo neusahljivega življenjskega utripa, ki iz roda v rod spremlja prekmurskega človeka. Le-to podobo je potem še dopolnil filmski trak, medtem ko je ravninski in gorički pejzaž v avgustovskem soncu približal rojakom dobro obiskan krožni izlet do Lendave in Bogojine ter Sela. Posebno so razveselili rojake bogojinski šolarji in malčki, ki so jih na razpotju, še pred ogledom znamenite

Plečnikove cerkve, obdarovali s svežim cvetjem z domačih vrtov.

Roke naših izseljencev so na sejmu spominskih predmetov, v Soboti organiziranem v njihovo čast, pridno segale tudi po miniaturnih lončenih »pütricah« in po foto-albumu »Dragi kraj domači«, ki je bil dotiskan za to prilož-

Skupina rojakov iz Prekmurja, ki se je letos udeležila krožnega izleta po Prekmurju

nost in ki bo sicer verno predstavil stari kraj rojakom daleč po svetu.

Letošnji sprejem in izseljensko srečanje v prekmurski metropoli je bil res lep začetek široko zasnovane akcije povezovanja naših so-rojakov z življenjem rodne grude. Izseljenci-udeleženci so več ko hvaležni za vse doživeto in občuteno ob tej priložnosti pa tudi sicer, na vsakem koraku, ob slehernem stiku s svojimi sorojaki. Iz srca so privrele besede neke izseljenke, ki je tovarišem iz podružničnega odbora dejala ob slovesu: »Tri mesece sem se duhovno pripravljala na obisk rodnemu kraju, zdaj pa bom še več mesecev mislila na ta sprejem in se potem znova pripravljala na romanje — v domovino.«

Na ljubljanskem kolodvoru — težko je slovo od svojcev in domovine

Hvala za lep sprejem!

Kakor prejšnja leta sem tudi letos obiskal rojstno domovino skupaj z veliko skupino so-rojakov, ki so se pripeljali k svojcem na letni oddih. Na jeseniški postaji nas je sprejela godba jeseniških kovinarjev, predstavniki jeseniške občine in organizacij ter zastopniki Slovenske izseljenske matice. Prisrčno smo si stisnili roke za dobrodoščilo. Vsak po svoje smo nato preživeli tritedenski oddih na domačih tleh.

Jaz sem z avtom tovarne »Iskra« iz Kranja obiskal Begunje, kjer so gestapovci med vojno imeli množično morišče naših zavednih ljudi. Na Dragi so nad dve sto še na pol živih žrtev zmetali v naravno jamo, kakor so mi povedali tamkajšnji domačini.

Nato sem obiskal še Kranj, Ljubljano, Celje, Rogaško Slatino. Dva dni kasneje pa sem se odpeljal v Bosno v toplice, ker so bila v Sloveniji vsa zdravilišča prenapolnjena. Ni mi bilo žal. Že ob prihodu v Banja Luko sem bil prijetno presenečen nad lepim modernim mestom. Posebno všeč mi je bilo poštno poslopje, kjer

uradujejo v jugoslovanskem kakor tudi v francoskem jeziku. Obiskal sem tudi bolnišnico, ki je moderno urejena. Seveda sem videl tudi stare stavbe, na katerih so bili še vidni sledovi zadnje vojne.

Zelo mi je ugajalo tudi v Slatini, moderno urejenih toplicah, ki so 17 km oddaljene od Banja Luke. Za revmatike ni boljših toplic, le jaz sem jih moral po štirih dneh zapustiti, ker je bila voda zame, ki boleham na srčni napaki, pretopla.

Nasvetovali so mi druge toplice v bližini, kjer je voda manj topla in so zato primerne tudi za zdravljenje srčnih bolezni in živcev. Odpeljal sem se v Gornji Šebar in bil od srca hvaležen tistim, ki so mi te toplice nasvetovali. Voda je naravno topla 20 do 25 stopinj in prav primerna za kopanje. Bivanje v teh toplicah je prijetno, čeprav niso tako moderno urejene, kar je res škoda, saj bi postale s svojo lepo naravno lego in zelenimi pobočji lahko podobne švicarskim zdraviliščem.

Štirinajst prijetnih dni sem preživel med prijaznim, gostoljubnim bosanskim ljudstvom, nato pa sem se vrnil v Slovenijo, kjer sem prisostvoval prireditvi za izseljence, ki jo je priredila podružnica Slovenske izseljenske matice v Trbovljah. Bil je lep večer in sem se še jaz, kljub svojim že precejšnjim letom, nekajkrat zavrtel.

Prehitro so minili prijetni dnevi na domačih tleh in morali smo se posloviti. V svojem imenu, v imenu našega društva in v imenu vseh naših rojakov iz severne Francije, ki so letos obiskali rojstno domovino, hvala za vse, kar smo pri vas lepega doživeli!

Jurij Artič, Liebin

Na Dan republike — 29. novembra
bo v novem koprskem pristanišču že
pristala prva 10-tonska ladja.

Spet sta se objela z mamico

Preprosti kmečki kajžici v Laporju blizu Turjaka se je še pred začetkom tega stoletja rodil naš John Klančar. Njegov oče je bil dvakrat v Ameriki. Da bi doma dokupil kaj sveta in uredil gospodarska poslopja, je tudi svojega sina poslal v Ameriko, da tam zasluži kaj dolarjev.

Ko je Janez prišel v Ameriko, je moral prijeti za težko delo. Najprej je kot navaden delavec metal rudo iz vagonov. Pozneje je delal z dvema črncema v takšni vročini, da je moral imeti noge ovite z vrečami in še so ga obličali med delom z vodo. Zatem je prišel k železnici. Zvečer je začel hoditi v večerne šole. Pri delu je nato lepo napredoval. Kmalu je postal pomočnik glavnega delovodje. Največji njegov življenjski uspeh pa je, ko je izdelal načrte za univalnice za delavce in načrte za 45 vagonov,

ki so težki po trideset ton in peljejo tudi po 50 do 75 ton železa. Za izdelavo je tudi sam nabavil ves potreben material. Zato ni čudno, da je bila ena njegovih prvih poti, ko je letos obiskal staro domovino, ogled železarnice na Jesenicah. Seveda je prijetno presenetil tudi svojo mamo, ko jo je obiskal v svoji rodni vasi Laporje blizu Turjaka. Kakor nekoč, mu je mamica zopet skuhala v stari peči. V črni hiški ji je pomagal prestavljati lonce z burklami. Bilo je lepo kot nekoč, ko je bil še doma, le da je mamica danes že stara, čeprav po njegovi zaslugi, ker lepo skrbi zanjo, še zelo dobro ohranjena pri svojih sedeminosemdesetih letih.

Zvečer so prišli domači fantje in zapeli Janezu Johnu podoknico. Seveda jih je nato povabil in pogostil. Bilo je lepo. Tudi John se je krepko zavrtel s svojo sedeminosemdesetletno mamico. Da bi ju videli, kako sta se sukala. Potem pa je rekel svoji mami:

»Veš, mama, v Ameriki sem velikokrat mislil na to, kako si me ti včasih pestovala, pa sem si zaželel, da bi tudi jaz še enkrat tebe vzela v naročje in te malo popestoval.« Že je dvignil svojo drobno mamico in si jo posadil v naročje. Oba sta se srečno smehljala, iz oči pa so jima tekale debele solze.

John kljub svoji dolgoletni odsotnosti še govori prijetno slovenščino z dolenskim naglasom. Zdaj se je spet poslovil od svoje mame in odpotoval nazaj v daljni kraj Pueblo v državi Colorado, kjer ga čaka delo pri veliki železniški družbi »Colorado & Wyoming Railroad«. Obljubil pa je svoji mami, da jo kmalu spet obiše.

Dragi John, ne pozabi te svoje obljube in kmalu na svidenje!

Miha Vahen

Srečanje s Florijanom Tepeschem na ljubljanskem kolodvoru

Vrvež. Do odhoda velikega transporta, ki bo odpeljal skoraj osem sto naših rojakov, njihovih svojcev in znancev po tritedenskem obisku v Jugoslaviji spet nazaj v Nemčijo, je še kake pol ure.

V skrbi, da ne zamude in da si najdejo kar najbolj udoben prostor v oddelkih, so izletniki že skoraj uro pred odhodom vsi na svojih mestih. Skozi okna vlaka se znova in znova pozdravljajo s svojimi dragimi, ki so jih spremili. Koliko pozdravov in najboljših želja za dobro zdravje in srečen povratek je bilo izrečenih! In drugo leto spet na svidenje! Da, da, spet pridemo! Kako tudi ne, ko pa je Slovenija tako vabljiva in tako nasprotje zadimljenih rudarskih naselij Westfalije! Mnogi še tudi po tridesetih in štiridesetih letih tujine govore v materinem jeziku, četudi je včasih izgovorjena s trdim, tujim naglasom. Ne, pozabili je še niso! Tudi pesem zaslišiš, slovensko pesem, ki jo s solzami v očeh zapojejo v slovo svoji domovini.

Ko jih gledam, naslonjene na okna, iz njihovih obrazov razberem njihovo življenje. Delo,

Rojak Florijan Tepesch s svojim sinom

trdo delo! Vidim jih globoko sklonjene pred črnimi sloji premoga, ki ga tujini nikdar niso mogli dovolj nakopati! Toda dala je kruh njim in njihovim družinam, ki ga takratna domovina zanje ni imela.

Pogled se mi ustavi na dveh moških obrazih: prvi, starejši, s košatimi brki, drugi poleg njega mlajši. Prav gotovo sta Slovenca. Nisem se zmotila, ko smo izmenjali nekaj besed.

»Florijan Tepesch sem, doma iz Kalobja, in to je moj sin, tudi Florijan Tepesch.«

»Ne veste, kje je Kalobje? To je lepa vasica v bližini Sentjurja pri Celju. Tam imam svojo »hiško«, kjer sem preživel tri tedne počitka. Za mojo hiško je velik senčnat gozd, tam sem se hladil. In zrak, zrak...«

Nisem ga hotela prekiniti, ko mi je z besedami slikal svoj domek. Gledal je nekam v daljavo, bil je v mislih spet in bogve kolikokrat že v svojem Kalobju.

»Oseminsedemdeset let in pol mi je in štiriinpetdeset let sem že v Westfaliji. Da, da tudi jaz sem bil rudar. In moj sin Florijan,« pokazal je na moža poleg, »je tudi rudar. Vsako leto pripeljem s seboj več članov svoje družine. Letos sem jih sedem. Toda mladina ni držala dolgo v Kalobju, potovali so po Sloveniji. Videli so veliko lepih krajev in letovišč.«

»Teško gremo nazaj,« se oglasi Florijan mlajši, tudi še v lepi slovenščini. Začudila sem se, pa mi pravi.

»Veste, v naši družini smo vedno »držali« slovenski jezik. Mama in oče sta tako hotela in nas učila.«

Sinu sem prisodila kakih štirideset let. Ko ga povprašam po njegovi družini, mi je nekoliko v zadregi povedal, da ni poročen.

»Kar prav ima, veste, ženske stanejo preveč denarja,« se je pošalil oče Florijan.

»Bom jo še našel. In Slovenka mora biti! Tako bom izpolnil materino željo...«

Dragi Florijan! Srčno bi ti privoščila, da bi jo res našel! In da bi tretjemu Florijančku Tepeschu mamica pela uspavanko v slovenskem jeziku!

Srečanje z vama mi bo ostalo v nepozabnem spominu. Ganila me je vajina domovinska zavest, ki je niti kruti nemški nacizem ni mogel iztrgati iz vajinih in iz src še toliko naših rojakov iz Westfalije.

Še fotografski posnetek! Oče Florijan se je branil, ni potrebno.

Objavili bomo vajino fotografijo v naši reviji »Rodni grudi«. Taki naši Florijani Tepeschi spadajo na strani »Rodne grude«. Da bi jih bilo le še več v Westfaliji!

Razgovoru sta se pridružila še Jože Košir in Karel Klemenčič iz Gladbecka. Povedala sta mi nekaj, kar je oče Florijan v svoji skromnosti zamolčal. Od leta 1924 do 1941 je bil predsednik Jugoslovanskega podpornega društva v kraju Hervest-Dorsten v Westfaliji. Ves svoj prosti čas je žrtvoval društvu. Neumorno se je trudil, da bi Slovenci v Westfaliji ohranili svoj jezik in svojo pesem ter zavest svojega porekla. Da bi tudi svojim otrokom povedali, od kod so doma in jih pripeljali s seboj v rojstno domovino, tako kot oče Florijan Tepesch pripelje svoje drage vsako leto v svoje rojstno Kalobje!

Še na mnoga leta, oče Florijan!

Mila Šenk

Rojak Jožef Babič iz Lievina z družino pred rojstno hišo predsednika Tita v Kumrovcu

Nepozabni spomini

Čeprav sem že nad 34 let v Franciji, se še vedno rad spominjam svoje domovine. Rad se spominjam svojega rojstnega kraja, šeg in običajev. Z radostjo in veseljem pridem s svojo družino na dopust na rodno grudo, da se naužijem lepot Slovenije in drugih krajev Jugoslavije. Titova Jugoslavija je iz leta v leto lepša in bogatejša.

Nikoli ne bom pozabil Čateških toplic, gradu v Mokricah, mesta Zagreba, gore Sljeme pri Zagrebu, Titovega rojstnega kraja Kumrovcu, vinorodnega Bizeljskega in drugih krajev in planin.

Vse to mi je v živem spominu, ko sem bil lansko leto na obisku v Jugoslaviji. Tedaj smo videli še več. Velik obseg gradenj stanovanjskih blokov, gospodarskih in upravnih poslopij. Mnogo delavcev in uslužbencev si gradi svoje družinske hišice.

Krasna nova avtomobilska cesta, ki se je gradila tedaj od Ljubljane do Zagreba, mi je na izgotovljenih odsekih nudila prijetno vožnjo in užitek.

Ljudstvo nove Jugoslavije prav lepo napreduje.

V teh nekaj vrsticah se zahvaljujem vsem, ki so mi kakorkoli omogočili, da sem vse to videl, občutil in se prepričal o napredku moje stare, a nepozabne prve domovine.

Babič Jožef,

167 Rue St. Pierre Fosse 16

Lievin P. de Calais, France

RODIL SE JE BRAT

Živela je rečna mati, ki je imela sedem sinov. Trije so umrli, trije so živeli, ta dan pa se je rodil zadnji, četrti, ki mu je bilo sojeno, da bo živel. Bil je moj najmlajši brat.

Oče nam je osem trem otrokom, ki smo bili na dvorišču, rekel: »Zdaj pa pojdemo k Zidinskim. Stricu bomo pomagali mlatiti.«

Zidinski so naš drugi sosed na jug, hiša še kar bogata. Imela je več imen: Zidinski, Stričini, Svačini, Kelenčevi, medtem ko se je gospodar pisal Jaklin. Otroci smo ga klicali za strica, oče in mati pa sta mu vedno rekla le »sosed«.

Ko nam je zdaj oče tako rekel, sva se z Lojzom spogledala. Hotela sva se obotavljati, celo še Lojz; pri Zidinskih so ga čakale cepi, ki mu niso nič kaj dišale. Nazadnje sva vendar stopila za očetom, ki je že šel proti kolniku. Za nama se je postavil v red štiriletni brat Vanek v pisanem, a umazanem krilu, ki mu je segalo prek kolen. Hlač še ni nosil, ker mu jih

Lojz ga je le izza ogla pogledal. Z roko je zaustavil mene in Vaneka, da nas stric ne bi opazil. Oče, ki je čutil, da smo mi trije obtičali, ni nič rekel k temu in se ni niti ozrl po nas. Sam je šel dalje, pozdravil soseda in že stopil k steni, kjer je na lesenem klinu viselo pol ducata cepi. Snemal jih je, preizkušal, ker oče je bil dober, znan mlavec; po navadi je mlatil le s svojimi. Ko si je nazadnje izbral ene, se je postavil nasproti sosedu, prav tako nad snop, zavihtel cepé in zdaj je šlo veseleje: »pik — pok, pik — pok, pik — pok!«

Lojz je medtem mene in Vaneka potegnil za hišo k cesti. Tam so stale bele slive, ki so tedaj lepo zorele. Lojz je bil ročno na prvem drevesu. Vendar si vej ni upal stresati, ker bi stric lahko z gumna prek strehe videl, kako se visoke veje majejo. Zato je Lojz posamezne veje upogibal k sebi in trgal zrele ali vsaj že nekoliko mehke bledomodre okrogle sadeže. Bolj zrele je sam

Letos, 15. septembra je praznoval petdesetletnico pisatelj Miško Kranjec, eden najbolj plodovitih pa tudi najbolj čitanih naših sodobnih pripovednikov, ki ima mnogo zvestih bralcev tudi med našimi izseljenci. Ob njegovem jubileju, ki ga je praznoval poln načrtov za nova dela, objavljamo droben odlomek iz ene njegovih najpristronejših knjig, zbirke črtic, ki je leta 1953 izšla pod naslovom: »Imel sem jih rad«, ki obenem opisuje tudi dogodek iz njegovih otroških let, droben dogodek ene številnih prekmurskih družin, ki so pred leti dajale toliko delovnih rok daljni Ameriki, Franciji, Belgiji, Holandiji, Westfaliji in drugim deželam po svetu...

oče in mati nista mogla kupiti, nas starejših pa tudi nobeden ni imel obrabljenih, da bi jih podjedoval od nas. Sploh pa je bila navada, da si dobil prve hlače, ko si šel v šolo.

Z Lojzom, ki je bil od mene sedem let starejši, sva slutila, da doma nekaj ni v redu. Rada bi dognala vzroke temu neredu. Mati je že ves popoldan utrujeno segala po delu. Malo prej je začela stokati in je odšla ležat. Oče je stopil za njo v sobo. Ta dan ni šel nikamor na delo. Ko se je vrnil iz sobe, je odšel k Zidinskim, od koder se je kmalu vrnil. Za petami mu je sledila Zidinska mamica, ki je bila tedaj naša vaška babica.

V gosjem redu smo, kar nas je bilo moških, prišli k Zidinskim, kjer smo z gumna slišali osamel »pok, pok, pok, pok«. Stric je stal sredi gumna, nad kupom snopov, enega je imel pred seboj na tleh posebej in počasi s cepmi bil po njem.

Stric je bil visok, slok človek, koščen, kakor da se je meso na njem posušilo, koža pa je postala luskasta. Bil je v bregušah iz domačega platna s širokimi hlačnicami, ki si je pred nje zavezal moder, zdaj že obledel predpasnik. Tudi srajco je imel iz domačega platna. Nosil je telovnik, ki se je zapenjal visoko do vratu, in ga tudi zdaj poleti ni odložil. Na glavi je imel oguljeno, obledelo kapo. Tokrat ni bil v škornjih, pač pa je delal bos.

pojedel, druge pa je spuščal dol nama bratoma, ki sva se pri prenekateri hudo pačila.

Enakomerna pesem z gumna »pik — pok« nas je spodbujala pri našem delu. Vmesni presledki, ko sta oče in stric najbrž obračala snop ali jemala drugega, nas niso prav nič motili.

In v enem teh presledkov, ki smo jim že zapužali, se je izza ogla nenadoma s cepmi v rokah prikazal Zidinski stric in obstal nad menoj in Vanekom, ki nisva niti utegnila, a tudi ne zmožla od osuplosti, da bi planila pokoncu in pobegnila. Stric je gledal na slivo, ki je na njej med vejami čepel tako velik škorec, kakršen je bil naš Lojz. Držal je v rokah cepé tako, da ni bilo mogoče, da bi jim Lojz še lahko ušel.

»Sem si mislil, vrag te je dal,« je rekel stric. Govoril je tako naglo, kakor še nisem slišal govoriti človeka. Če me je kdaj kaj spraševal, ga nisem skoraj nič razumel, drugi pa menda tudi ne. Le naš Lojz je nekako srečno vozil z njim v tej hiteči govorici. In s to drdrajočo ploho besed je stric zmerjal Lojza na slivi: »Vrag te dal, ti mrha nemarna ti! Da si mi takoj doli, razumeš, takoj!«

Lojzu ni bilo treba dvakrat reči. Kar sam od sebe je zdrknil s slive, vendar tako spretno za stebлом, da ga stric, zamahnuši s cepmi, ni zadel, pač pa z oso silo oplazil po stebelu, da se mu je skoraj cepič razčesnil.

To Lojza ni nič motilo. Brez zadrege, kakor je bil to le on vajen, in kakor da se ni nič zgo-

dilo, je dejal veselo in čudno nedolžno, ko se je kar postavil stricu ob stran:

»Sem si bil rekel: Pogledam, če so že dobre. Pa še niso najboljše. Kisle so še. No — poskusite eno!« In molel je stricu na dlani dve slivi.

»Ti bom jaz dal — še niso dobre!« je stric regljajoče oponašal Lojza in spet dvignil cepé. Njegovega zmerjanja dalje že nisem več razumel, ker so se mu besede vsipale iz ust s tako naglico, kakor če obrneš vrečo narobe, da se kar vsuje zrnje iz nje. Hkrati se je vračal proti gumnu, kjer je medtem naš oče sam čelil, ne da bi se zmenil za to, kako sosedov vodi njegov rod z zločinske poti.

»Za dve slivi se boste tako gnali?« je rekel naš Lojz presenečeno, ko mu je uspelo, da se je vtaknil v presledek zmerjanja. »Za dve kilavi slivi! Kristus!«

Stric je pljunil iz ust neko črno brlitzgo, ker je žvečil. Še zmenil se ni za slivi, ki mu jih je ponujal Lojz. Ta je medtem izrabil priložnost, ko je stric tako čiknil, in že sam pripovedoval, a tako, kakor da je najbolj užaljen:

»Dve tri si utrgam, sem si dejal, dve pa vržem otrokoma, da bosta mirno sedela, ko bomo mi mlatili. Ker moram jima pomoči, sem si dejal, da se ne bosta reveža sama pehala na gumnu. Kristus, kaj vam je bilo zaradi tega treba priti sem? Za dve slivi! In ko sem že šel dol. Z očetom bi lahko medtem scelila en snop! — No, pa saj bo zdaj šlo hitreje, ko bomo v treh!« se je bahal Lojz, kakor da jima z njim prihaja pravečo odrešenje. Hkrati je dalje stopal ob stricu, kakor da sta si najboljša prijatelja. Vanek in jaz sva s kislimi slivami v ustih capljala za njima.

Na skednju je Lojz jemal cepé za cepmi s klina, kakor prej oče, le da ta bolj lagodno in z ngkim zaničenanjem. Preizkušal je druge za drugimi, jih vtrel, odmetaval, godrnjal, dokler ni stric prenehal mlatiti in spet zaregljal nad njim:

»Prekleti sin! Kaj boš zdaj samo preizkušal, kaj boš preizkušal! Vzemi ene, pa začni, začni, začni, če znaš mlatiti. Ne pa da boš zdaj prebiral, kakor grof. Kaj bi rad zlatih?«

»Zlatih ne!« je odvrnil Lojz prepirljivo brez sleherne zadrege, »pač pa take, ki bi z njimi lahko mlatil. Mar bom s temi? Ali pa s temi?« In zdaj je nesel dvojce cepé proti stricu in mu kazal prve, ki so imele sredovozen natrgano, in druge, ki so imele začenjen cepič. »Takšen kmet, pa nima boljših cepil! Našega očeta cepé si oglejte!« se je pobahal.

Obešal je cepé druge za drugim nazaj, dokler ni našel najboljših. Nato si je pljunil v dlani in se postavil med očeta in strica. Cepé so v troje še veseleje zapele svojo: »pik — pok, pik — pok, pik — pok...«

V to pesem se je kdaj pa kdaj oglasila hitra govornica Zidinskega strica, glasni, skoraj kričavi ugovori našega Lojza, ki bi se kar naprej z njim prerekal, ter počasno, umirjeno dopolnjevanje našega očeta, ki se ni z ničemer in z nikomur nikoli prerekal.

Z Vanekom sva sedla pri studencu v travo, od tam gledala na gumno, poslušala prerekanje onih treh, ter že veselo, poskočno pesem cepi: »pik — pok, pik — pok, pik — pok, pik...«

Sliv nisva več imela. Za nama poleg studenca je bila sicer »pšenična« jablana, ki so na njej

jabolka že zorela, za naju pa je bila vsekakor že kar dobra, a nisva imela toliko poguma, da bi si kakšno odtrgala. Vanek pa na tleh ni nič našel, ko je preiskal med travo.

Sonce se je že nagnilo za dva človeka nizko. Oče je odlagal cepé, da bi se vrnili domov. Stric ga je začel s smehom, kakor bi stresal orehe, zbadati, govoreč drdrajoče: »Hči bo, hči, sosed!« Zahihital se je. »Kaj bi to samo mošek! Žensko, žensko!« In spet se je hihital, drobno, gosto. Nato se je z zbadanjem lotil našega Lojza, ko je tudi ta s cepmi napravil velik križ nad sčeljenim snopom, čes, končano je: »Mlati, rajši mlati! Boš zibal doma, boš zibal, zibal!« In drobno hihitanje.

»Nisem neumen!« je odvrnil Lojz. »Sem že prevelik!«

No — ne oče ne stric mu nista nič zamerila.

Nato smo se vračali v gosjem redu, kakor smo bili prišli: oče s svojo počasno, večno utrujeno hojo, stopajoč nekoliko narahlo, kakor da skuša koga presenetiti, za njim sva se z Lojzom spogledovala nad stvarmi doma, za nama pa je v krilu pleteničil Vanek.

Doma sva z Lojzom v negotovosti obstala na dvorišču, ker si v hišo nisva upala. Oče je medtem stopil v sobo.

Naša kuhinja je bila še vedno zaprta in nad streho naše hiše se še ni dvigal dim, ki bi ustvarjal prijetno domačnost in nas vabil ter nam pripovedoval, da je nekdo doma, ki misli na nas.

Matere ni bilo videti nikjer, nje, ki je znala ustvarjati toplo domačnost in nas odeti z njo.

Očeta precej časa ni bilo iz hiše. Ko se je vrnil, je bil njegov obraz svetlejši, prazničen. V rokah je držal mehur, med prsti pipo, ki jo je vtaknil v ta mehur in basal s tobakom. Za čas je postal pred pragom, dokler si ni vtaknil pipe v usta. Napotil se je proti hlevu, odprl in vrgel iz pojeje kravi travo v jasli. Travo sva bila z Lojzom nabrala predpoldne.

Vanek je odcapljal za očetom v hlev, kjer sva z Lojzom imela zajce. Lojz me je potegnil za rokav. Ne vem, kaj je kanil, ker je medtem oče že stopil do praga v hlevu in moleč glavo izza zveznjenega podboja gledajoč naju je dejal:

»Stopita no malo k materi v sobo.« Ker je opazil, da se obotabljava, celo ker sva se spogledala, je dodal na pol proseče, na pol očitajoče: »No — ne bosta šla, da bi pogledala mater?«

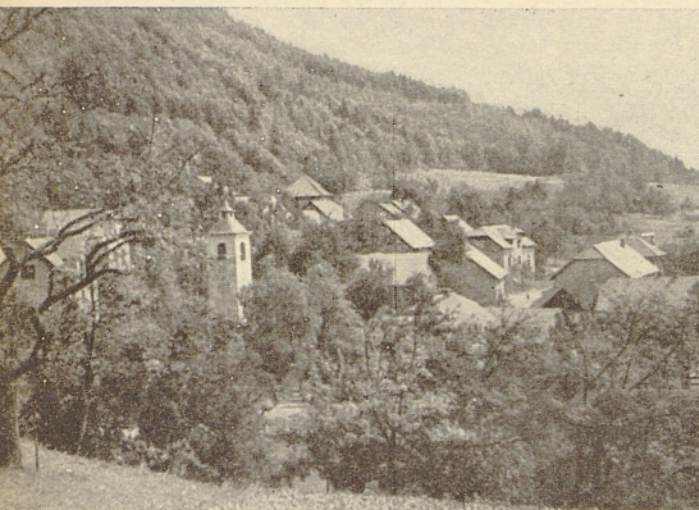
Stopila sva torej prisiljeno v sobo.

Naša tesna soba z majhnimi okni, ki so v njih cvetele fuksije in muškati, se je že polnila z mrakom. Večerni sij je metal svetlikajoče se krpe in lesk po predmetih. Zdelo se mi je vse precej skrivnostno.

Mati je zdaj še pri belem dnevu ležala v postelji, kar sicer nikdar ni bila njena navada! Njeni svetli, črni lasje so bili nekoliko razmršeni, obraz utrujen, s sledovi prestanih muk. Zdelo se mi je čudno spremenjena, skoraj popolnoma tuja, kakor da ni več naša. Njene oči so naju, Lojza in mene, drugače gledale kakor sicer. Zdelo se mi je, da s pogledom tipa za nama.

Ne da bi kaj rekla, je z desnico odgrnila bel prtček ob sebi. Izpod tega prtčka se je prikazala črnorjava kepica, podobna človeški glavici. Ko je najprej sama z očmi obvisela na tej kepici, je pogledala naju in rekla kratko a polno s sočnim glasom:

»To je vajin bratček, poglejta si ga!«

PO DOMAČI DEŽELI...

Prva slovenska požgana vas Rašica nad Ljubljano je doživela v nedeljo, 21. septembra nepozabno slavlje. V tej vasi so pred 17 leti počile prve puške slovenskih partizanov. V obnovljeni vasi je bila v nedeljo velika proslava ob 17-letnici ustanovitve Kamniškega bataljona. Lepo slavlje je imelo nad 30.000 udeležencev, med njimi mnogo nekdanjih partizanov. Med udeleženci je bil tudi podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj, Franc Leskošek in Boris Kraigher. Na Rašici so odkrili spominsko ploščo padlim borcem Kamniškega bataljona, na vrhu nad Rašico pa razgledni stolp s spominsko ploščo.

V Podčetrtek je prvič pripeljal vlak 31. avgusta. To je bil pomemben dogodek, ki mu je prisostvovalo nad 2000 prebivalcev Podčetrčka in okoliških krajev ter predstavnikov oblasti. Točno ob 10.15 se je vlak ustavil na travniku, kjer bodo zgradili železniško postajo. Novo železniško progo, ki povezuje Savski Marof—Kumrovec—Grobello, gradijo tehnične enote Jugoslovanske ljudske armade. Ta proga bo imela za dolino Sotle velik gospodarski pomen, saj jo bo povezovala s poglavitnimi gospodarskimi središči. Dela pri nadaljnji izgradnji te proge hitro potekajo, do Dneva republike bo zgrajena proga do Stranja, kjer bo priključena glavni železniški progi. Na tej progi so morali zgraditi tudi 172 metrov dolg predor in regulirati reko Sotlo v dolžini dva tisoč metrov.

Nov zdravstveni dom so začeli graditi v Železnikih na Gorenjskem.

Tovarna dušika v Rušah je praznovala 40-letnico. Na slavnostni seji delavskega sveta so razpravljali o doseženih uspehih. Šprva so v tej tovarni proizvajali le karbid. Zdaj pa proizvajajo že vrsto izdelkov. V prihodnjih letih bodo obnovili nekatere zastarele obrate in naprave.

Devetdesetletnico Slovenskega tabora v Žalcu so svečano proslavili letos 15. septembra. Takratni tabori na Slovenskem so bili odraz boja slovenskega ljudstva pod avstroogrsko monarhijo za ukinitve fevdalnega reda, za politične svoboščine in proti nemškemu gospodarskemu pritisku. Letošnjega ljudskega tabora v Žalcu se je udeležilo nad deset tisoč prebivalcev iz celjskega okraja, Prlekije in slovenske Koroške. Med udeleženci je bil tudi edina še živa priča prvega žalskega tabora 98-letni Franc Antloga iz Gotovelj.

Prmskovo in okoliške vasi so dobile elektriko. Dogradili so tudi cesto med Mišjim dolom in Kopačijo pod Prmskovim.

Vajensko šolo bodo letos ponovno odprli v Hrastniku. V občini je nad sto vajencev različnih obrtnih strok.

Jesen na Polšniku

Kamnik

Obnovljena vas Rašica nad Ljubljano

Enajst velikih silosov za žito in enajst modernih skladišč grade v Vojvodini. Skupni pridelek žita je lani znašal v Vojvodini nad milijon 250 tisoč ton. Letos bodo okrog 410.000 ha zasejali z italijanskimi sortami pšenice, ki so posebno plodne. Za setev bodo imeli letos na razpolago tudi več strojev, kakor prejšnja leta. Z gradnjo silosov za žito bodo še nadaljevali v prihodnjih letih.

Tudi slive so zelo dobro obrodile. Samo iz okraja Prijedor bo izvoženih 100 vagonov svežih sliv.

Orehove plantaže na 41 ha so uredili v okraju Goražde v Srbiji. Dvajset kmetijskih zadrug tega okraja je iz svojih skladov za nasad pripevalo 3 milijone dinarjev.

V Teharjih pri Celju so ustanovili pevski zbor, ki se pridno vadi za nastop. Živahno dela tudi dramski krožek, ki je uspešno dal na oder Nušičevo komedijo »Dr«, s katero so gostovali tudi v sosednjih krajih. Zdaj pa pripravljajo »Veseli večer«. Pomembno je, da je pri tem društvu precej članov iz vrst mladine.

Razstavo del pisatelja Miška Kranjca je ob njegovi petdesetletnici pripravila Študijska knjižnica v Murski Soboti. Poleg Kranjčevih književnih del so bile na razstavi razstavljene tudi slike treh prekmurskih slikarjev: pokojnega Ludvika Vrečiča, Karla Jakoba in Lajčija Pandurja.

Film o Nikoli Tesli, velikem učenjaku našega rodu, je izdelalo filmsko podjetje »Dunav« v Beogradu. Del filma so snemali v Teslovem rojstnem kraju, liški vasi Smiljanu.

Na Bizeljskem so začeli uredničevati dolgoteljno željo tamkajšnjih prebivalcev: gradijo zdravstveni dom, ki bo prihodnje leto gotov.

Bizeljski gasilci so pred kratkim praznovali petinšestdesetletnico svojega društva. Ob tej priložnosti so priredili veliko tombolo, ki jim bo pripomogla, da bodo zdaj dogradili svoj gasilski dom.

V novi veliki metliški vinski kleti, ki je moderno opremljena z velikimi sodi in kadmi, je stekel prvi letošnji vinski pridelek. Kakor kaže, bo letošnja kapljica dobra in obilna.

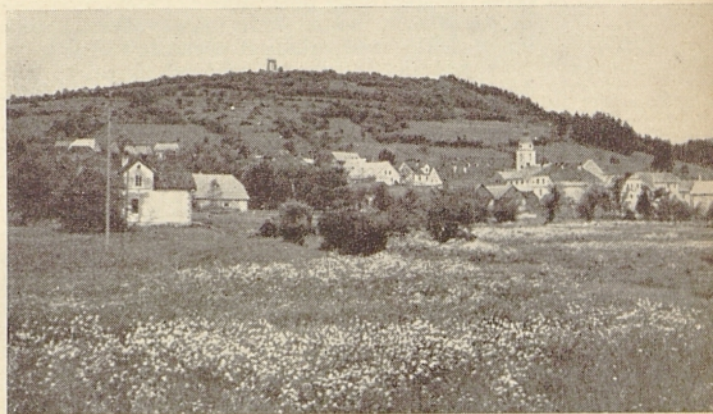
Novo umetno jezero bomo dobili prihodnje leto v Preddvoru pri Kranju. Jez tega novega turističnega jezera, ki bo imelo okrog 3 ha površine in bo okrog 7 m globoko, je že dograjen.

Lep napredek v Velikolaški občini. Prebivalci Gaštinovega, Grabna, Pustega hriba, Praroč in Maršič, pa tudi prebivalci Roga in Turjaka so si zgradili vodovodne naprave, v katere so investirali nad deset milijonov dinarjev. V Rogu so zgradili tovarno eteričnih olj, urediti pa nameravajo tudi moderen lesno-predelovalni obrat.

Povratek s planinske paše

Stari trg pri Rakeku

Moderni stanovanjski bloki v novem rudarskem mestu
Novem Velenju

NARODNI DAN SNPJ 1958 V MILWAUKEEJU, WIS.

Kakor že vrsto let so organizacije Slovenske narodne podporne jednote tudi letos ob ameriškem prazniku dela (prvi ponedeljek v septembru) priredile »vseameriški Narodni dan SNPJ«. Letos so bile proslave tega dne od 30. avgusta do 1. septembra v Milwaukeeju, Wis., kjer so tamošnji jednotarji pripravili domačim in zunanjim gostom prijetno proslavo.

Navzočih je bilo več tisoč rojakov, mladih, že v Ameriki rojenih, in starih, ki so jim pripravili zibelke še v stari domovini. Proslava se je pričela dejansko v petek, 29. avgusta zvečer. Prireditev je bilo mnogo.

V soboto, 30. avgusta zvečer je bil banket dopisnikov Prosvete, ki se ga je udeležilo 350 gostov. Ti banketi imajo namen počastiti tiste jednotarje, ki z dopisovanjem in sotrudištvom v Prosveti pomagajo pri delu SNPJ ter si prizadevajo pospeševati načela, na katerih je zgrajena SNPJ. Banket je vodil domačin Frank Schneider, nagovor za vodstvo SNPJ je imel mladinski ravnatelj Michael Vrhovnik. Govorili pa so še predsednik SNPJ Joseph L. Culkar, glavni urednik Prosvete Louis Beniger in glavni odbornik SNPJ Matt Turk. Na kulturnem sporedu je ta večer pela Marie Petek-Sebastian in predstavile so se tudi tekmovalke za najlepše dekle med mladimi članicami SNPJ.

V nedeljo je bila najprej od 10. do 11. ure dopoldne oddaja na milwauškem radiu v okviru slovenske radijske ure, ki jo vodita Dolores in Louis Ivancich. Zatem so imeli velik piknik na milwauškem slovenskem prireditvenem prostoru v tako imenovanem Arcadian parku s kulturnim in športnim sporedom. Spored je vodil domačin Anton Verbick, govoril pa je glavni predsednik SNPJ Culkar. Veliko je bilo zanimanje za izvolitev miss SNPJ, katere slika bo upodobljena na stenskem koledarju SNPJ za 1960. Prijavilo se je k tekmovanju 27 rojakinj in od njih je bila izvoljena za najlepšo

Marie Tome iz Chicaga — Miss SNPJ za l. 1959

— za miss SNPJ 1959 — Chicažanka Marie Tome, za njeni družici pa sta bili izvoljeni Marlene Lustik in Joyce Bence.

V športnih tekmovanjih so pa zmagali: v golfu društvo »Sloga« št. 14 SNPJ iz Waukegana, v žogometu pa društvo »Young Americans« iz Detroita. Starejše rojake so predvsem zanimale tekme v balinanju. Že tretje leto je zmagala balinarska skupina društva »Sloga« št. 14 iz Waukegana, Ill., ki jo sestavljajo Mike Možina, Tony Hodnik, Frank Gantar in John Mesec. V ženskem balinanju so zmagale članice društva »Moška enakopravnost« št. 119 iz Waukegana, Ill. Zmagovalke so bile: Jennie Miller, Rose Kancilja, Mary Novak in Mary Zagar.

V ponedeljek je bila konferenca delegatov navzočih društev in na njej je bilo določeno, da bo Narodni dan SNPJ 1959 — torej prihodnje leto — v mestu Girard, Ohio.

Pošiljamo vam sliko z našega izleta, ki ga je organiziral odbor Združenja Jugoslovanov v Severni Franciji. Poglejte nas, kako dobro smo razpoloženi, saj je prijetno, če se ti ponudi priložnost, da se moreš vsaj za en dan umakniti črnemu prahu rudarskih naselij. Ob kozarcu dobrega vinčka so zadonele naše lepe narodne pesmi, ob njih pa so se prebujali spomini na našo lepo rodno grudo, katero ima vsak tako rad, a večji del od njih letos ni imel sreče obiskati jo. Kraj, kamor smo napravili izlet, se imenuje Mont Noir, to je čisto na francosko-belgijski meji, v lepi gozdnati pokrajini. Vsi smo bili zelo zadovoljni ter si želeli le to, da bi še večkrat takole »poleteli« v zeleno naravo.

Pozdravljamo vse rojake, rudarje in njihove družine širom po svetu.

Odbor in člani Združenja Jugoslovanov
v Severni Franciji

Jože Martinčič

Dogodki 20. septembra 1908 in Ameriški Slovenci

Letos 20. septembra smo se Slovenci spominjali 50-letnice tako imenovanih septembrskih dogodkov. Slovenska šolska ustanova Ciril-Methodova družba je sklicala za 13. sept. 1908 svoj letni občni zbor v tedaj precej ponemčeno slovensko mesto Ptuj. Ptujski Nemci in nemčurji pa so to proglasili za izzivanje in so ves dan napadali in sramotili delegate, ki so prišli v Ptuj iz vse Slovenije. V odgovor na to so sklicali 18. septembra 1908 v Ljubljani protestno zborovanje, po katerem pa so se razvile demonstracije, med katerimi so demonstranti razbili okna na raznih nemških zgradbah in sedežih nemških društev. Deželna vlada za Kranjsko je poklicala na pomoč orožništvo in vojaštvo. Ko so se v nedeljo, 20. sept. 1908 demonstracije spet ponovile, je vojaštvo, ki je bilo še pred demonstranti na cestah, napravilo na več mestih kordone, da bi demonstrante za-

Srečko Kosovel:

Kraška jesen

Sladka črnina, polni grozd,
jagode se o dežju bleščijo,
v dalji temneva borov gozd,
topoli pod hribom šumijo, šumijo ...

Šumeča prihaja v vršanju lip
jesen; topole in hraste uklanja;
mi smo v vinogradu, drugi so v
hramu —
vsak si po svoje otožnost odganja.

držalo in jih razgnalo. Naduti nemški častnik Mayer je ukazal vojakom 27. pehotnega polka dvakrat streljanje v množico. Prvič je padel smrtno zadet 15-letni četrtošolec Ivan Adamič, drugič pa 24-letni stavec Narodne tiskarne Rudolf Lunder. Težko in lažje ranjenih je bilo večje število demonstrantov. Pogreb obeh žrtev se je spremenil v narodno žalost in Ljubljana ter druga slovenska mesta so se ogrnila v črno. V dveh dneh so demonstrantje tudi razbili in pometali s hiš in poslopij vse nemške in dvojezične napise in Ljubljana je tako dobila čisto slovensko lice. Vsi ti dohodki so zelo povečali in zaostriili odpor proti Nemcem in njihovemu šopirjenju po slovenskih krajih.

Imeli pa so tudi precej odmeva med našimi izseljenci, zlasti v Ameriki. Iz pisanja Glasa svobode, Glasa naroda, Proletarca in drugih tedanjih ameriških slovenskih listov je videti ogorčenje, s katerim so naši rojaki spremljali dogodke v stari domovini.

Zanimiv je tudi odmev, ki so ga imeli septembrski dohodki pri Slovenskem potovalnem

Takšna so bila nekdanj stara ognjišča v hišah na Krasu

dramatičnem društvu v Clevelandu. O tem je pisal A. Grobolšek, član društva št. 20 SSPZ v Clevelandu, Jožetu Zavertniku, ko je ta zbral gradivo za svojo knjigo »Ameriški Slovenci« in ti podatki so v tej knjigi tudi objavljeni (Chicago 1925, str. 420 in 421):

»Tudi v Clevelandu so se zbrali možje in mladeniči, da dajo duška svojim čustvom in ohranijo v trajnem spominu dne 20. septembra 1908 padli žrtvi Ivana Adamiča in Rudolfa Lundra. — Pomemben dan za člane društva »Lunder-Adamič« je bil 25. december 1908.

Jakob Hočevar, takrat predsednik Slovenskega potovalnega dramatičnega društva, je sklical sejo na božič 1908. V svojem govoru je opisal pristranost avstrijske vlade, ožigosal nemškutarje in petoliznike ter pozval navzoče, naj vstanejo za pet minut v znak sožalja s padlima žrtvama Lundru in Adamiču. Na tem zborovanju je Slovensko potovalno dramatično društvo spremenilo svoje ime v »Slovensko dramatično društvo Lunder-Adamič«.

Dne 18. avgusta 1912 je društvo razvilo društveno zastavo, na kateri sta sliki padlih žrtev Lundra in Adamiča.

Če so se tedaj še kaka druga slovenska društva preimenovala po Lundru in Adamiču, za sedaj še nisem mogel ugotoviti. Prav pa bi bilo, da nam rojaki, ki vedo o tem kaj več, poročajo ter nam pošljejo o tem primerno gradivo in podatke.

Iz vsega gornjega vidimo, da so Nemci s svojimi napadi dosegli prav nasprotno od tega, kar so verjetno želeli: utrditi svojo gospodovalnost. Slovenski narod je dobil udarec, ki ga je v narodnostnem pogledu še bolj prebudil, kakor se je že sam in marsikomu so se šele ob vsem tem odprle oči!

Co. A. K.

Domovina

USPEHI ČLANSKE KAMPANJE AMERISKE BRATSKE ZVEZE

Ob svoji 60-letnici, o kateri smo pisali v šesti številki letošnje »Rodne grude«, je Ameriška bratska zveza s sedežem v Elyju, Minn. priredila akcijo za pridobivanje novih članov. Zdaj je akcija zaključena in ABZ je pridobila 1577 novih članov, od tega v oddelek odraslih 522, v mladinski oddelek pa 1055 novih članov. Za obadva oddelka so bile zavarovalnine povečane za 1.457.250 dolarjev. Prvo nagrado za pridobivanje članov (300 dolarjev) je dobila Fannie Yenko iz Rock Springsa, Wyo., drugo 200 dolarjev Ciril Rovanešek iz Clevelanda, O., tretjo 100 dolarjev pa John Brezovec iz Connemaugha, Pa.

POČASTITEV SLOVENCEV V ELYJU

V mestu Ely, Minn., kjer je velika slovenska kolonija in tudi sedež Ameriške bratske zveze, so imeli letos v proslavo 70-letnice obstoja mesta in 100-letnice obstoja države Minnesota štiridnevne proslave. Na njih sta bila izvoljena za kralja in kraljico mesta rojak dr. J. P. Grahek, ki je župan v tem mestu, in pa rojakinja Shirley Klun, hčerka rojaka Leonarda Kluna. Predsednik prireditvenega odbora pa je bil rojak Joseph J. Kovach.

NARODNI KULTURNI FESTIVAL MLADINE SNPJ

Dan pred pričetkom 16. redne konvencije v Clevelandu 14. septembra se je zbrala na velikem odru Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave za proslavo 45-letnice mladinskega oddelka SNPJ in 20-letnice mladinskih krožkov SNPJ mladina iz krožkov SNPJ v Clevelandu, Milwaukeeuju, Chicagu, Gowandi, Johnstownu, Herminie, Greensburgu in Cheswycku. V prvem delu sporeda, ki je obsegal 20 točk, so nastopili zbori, dueti, orkestri in plesne skupine. Drugi del je obsegal koncert zboru in

okteta mladinskega zboru clevelandskega mladinskega krožka št. 2. Zbor je prikazal tudi dramatični prizor »Mati in sin« ter venček narodnih s plesnim vložkom. V tretjem delu sporeda pa je bila prikazana spevoigra v dveh delih »Slovenska kmečka svatba«.

SLOVENCİ OB 50-LETNICI ZELEZNICE V ROUNDUPU

Letos v juliju so proslavljali v mestu Roundupu, Mont. 50-letnico, odkar imajo tam železnico. Pri slavnosti so v veliki meri sodelovali tudi Jugoslovani, ki so imeli štiri lastne točke v obširnem sporedu. Tako so prikazali prizor o prvih naseljenih in premogarih. Zatem so sodelovali pri ženitovanju in gledalci so občudovali slovensko petje v slovo nevesti, ki se je poslavljala od svojcev. Slovenskih pevcev je bilo 11, obojega spola, vodil pa jih je John Zupan. Obleženi so bili — kakor se ob taki priložnosti snodobi — v narodne noše. Tudi pri drugih točkah sporeda je bilo sodelovanje naših rojakov uspešno.

KONVENCIJA NA JSTAREJŠE ČESKE PODPORNE ORGANIZACIJE

V začetku avgusta je bila v Chicagu konvencija (občni zbor) najstarejše češkoslovaške podporne organizacije Češko-slovaško podporno društvo. Ta organizacija je bila ustanovljena leta 1854 — pred 104 leti — v St. Louisu, Mo. Zda ima ta jednota več kakor 42.000 članov in sedež ima v Ciceru, Ill. V tej češki organizaciji je včlanjenih tudi precej Slovencev. Znani rojak Frank Udovich je njen član že več kakor 56 let.

SLAVNOSTNA ŠTEVILKA PROSVETE

Za ameriški delavski praznik je izšla 26. avgusta slavnostna številka (št. 166) največjega slovensko-ameriškega dnevnika Prosvete v treh delih na 24 straneh. V drugem in tretjem delu te številke je precej literarnega gradiva, a tudi prvi

del ni brez njega. Objavljene so črtice in odlomki del Ivana Cankarja, Maksima Gorkega, B. Travna, M. Zoščenka, Leva N. Tolstoja, Erskina Caldwellla, Jaroslava Haška itd. Precej je tudi pesmi, tako n. pr. »Ladja s sužnji« Heinricha Heineja (v prevodu Mileta Klopčiča), dalje pesmi Ivana Zormana, Pavle Voje, Janeza Rebeca ter novega ameriško-slovenskega pesnika dr. Janka Grampovčana, ki objavlja v zadnjem letu v Prosveti precej svojih pesmi in pesnitev. Številka je razveseljiv dokaz, kako se rojaki zanimajo za svoj tisk, saj so — da bi omogočili izid te povečane številke — zbrali za več kakor 4000 dolarjev oglavov.

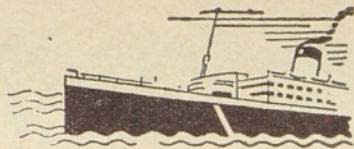
AMERISKO-SLOVENSKI DAN V PENNSYLVANIJU

Dne 5. avgusta je bila v West View Parku blizu Pittsburga že 16. proslava Ameriško-slovenskega dne, ki ga prirejajo naši rojaki v zahodni Pennsilvaniji. V kulturnem delu sporeda so sodelovali pevsko društvo »Prešeren« iz Pittsburga, moški zbor iz Claridgea, Stella Peltz in Francka Rosenberger v duetu, člani tamburaške skupine na pittsburski univerzi in skupina harmonikarjev, 12 mladih fantov in deklet. Kakor vsako leto je bil tudi letos obisk prav lep; našli so se stari znanci, bila pa so tudi sklenjena nova prijateljstva med starimi rojaki in njihovo v Ameriki rojeno mladino.

24. KONVENCIJA KSKJ V DETROITU

V Detroitu, Mich. je bila od 17. do 20. avgusta 24. redna konvencija (kongres) Kranjsko-slovenske katoliške jednote, naistarejše od slovenskih bratskih podpornih organizacij. Ta jednota je imela 30. junija skupno 45.955 članov in članic, od tega 30.698 v oddelku odraslih, 15.257 pa v mladinskem oddelku. Število članov se je od novega leta dalje povečalo za 307. Umrlo je 181 članov in članic, med njimi 113 starejših od 70 let. Povprečna starost

na tujih tleh

umrlih je bila 69 let. (To navajamo kot primer življenjske odpornosti naših rojakov.) Jednotino premoženje je znašalo 50. junija skupno 12,155.470 dolarjev ali za 261.321 dolarjev več kakor v začetku leta. Pri volitvah v glavnem odboru ni prišlo do bistvenih sprememb. Predsednik je ostal John Germ, za podpredsednika je bil izvoljen Joe Nemanich, za glavnega tajnika Joseph Zalar (na tem mestu je že več kakor 50 let), za glavnega blagajnika pa Robert Kosmerl. Najvišja zavarovalnica je bila povečana od 5000 dol. na 15.000 dolarjev. Tudi bolniška podpora je bila izboljšana. Glasilo KSKJ bo s 1. januarjem 1959 imelo na čelu lista angleško stran in angleški naslov namesto slovenskega. Slovenci bo šele notranji del lista. Urednik je ostal I. Račič.

SPET SLOVENSKI LIST
V ANGLEŠKI OBLIKI

Dne 10. julija je izšel Glas SDZ, glasilo Slovenske dobrodelne zveze v Clevelandu, ki deluje samo v državi Ohio, prvič z angleškim imenom in angleškim besedilom na prvi in drugi strani. Je to 7. številka 20. letnika in se zdaj imenuje The Voice. V slovenščini sta le zadnji dve strani pod starim imenom Glas SDZ. Po sklepu zadnje konvencije SDZ bo list izhajal odslej dvakrat mesečno, vsak drugi in četrti četrtek, medtem ko je zadnja leta izhajal samo enkrat mesečno. Slovenci del lista ureja A. Šabec, angleškega pa Nadine Šabec, ki je tudi upravnica lista.

DOLGOLETNA
DRUŠTVENA DELAVCA

Dne 29. junija je proslavljal v Clevelandu ob dnevu njihovih društev KSKJ njen glavni tajnik Joseph Zalar 50-letnico, kar je glavni tajnik KSKJ. Proslava je bila v parku društva sv. Jožefa v Clevelandu. Zalarju so izročili razna darila in spominsko diplomu. — Tudi pri Ameriški bratski zve-

zi v Elyju, Minn. so imeli proslavo. Njen glavni blagajnik Louis Champa je proslavil 35-letnico, kar je glavni blagajnik te bratske zveze. Tudi on je prejel primerno darilo. Mi čestitamo obema zaslužnima rojakoma k njunima lepima jubilejema.

ZLATE POROKE

Dne 19. junija sta proslavljala v Clevelandu zlato poroko Margareta in John Zaller iz Forest Cityja, Pa. Margareta je že dolgo predsednica društva št. 120 KSKJ v Forest Cityju. — 16. avgusta sta pa slavila 50-letnico skupnega življenja v Little Fallsu, N. J. Frank Masle in njegova žena Terezija. Frank je že dolga leta tajnik društva št. 53 ABZ, tajnik Slovenskega narodnega doma v Little Fallsu in bil je tudi blagajnik podružnice št. 7 SANS. Na proslavi je bilo kakih 600 oseb, kar je jasen dokaz za ugled slavljencev. — V North Chicagu sta proslavljala 50-letnico poroke Jack in Frances Jereb. Proslava je bila v veliki dvorani Slovenskega narodnega doma v North Chicagu, ki je bila polna.

NOVA AKCIJA
PROGRESIVNIH SLOVENK

Iz oddelka ljubljanske bolnišnice oziroma klinike za plastično kirurgijo so poslali Progresivnim Slovenkam v Cleveland prošnjo, da jim po možnosti preskrbijo aparat electrodermatome, ki ga potrebujejo za snemanje in rezanje zdrave kože, ki jo nato preložijo na ranjeno mesto. Doslej so to kožo rezali ročno. Glavni odbor Progresivnih Slovenk je na svoji zadnji seji odobril zbiranje prispevkov za nakup tega aparata, ki stane s poštnino in drugimi stroški vred 541,10 dolarja. Odbor je odobril za takojšnji nakup tega aparata posojilo pomožnemu (relifnemu) odboru iz sklada za slepo mladino, kamor se bo znesek vrnil, če ne bo dovolj za ta namen prispevkov, iz posebnega skla-

da glavne blagajne. Akcijo vodi spet požrtvovalna predsednica relifnega odbora PS Josephine Tratnikova.

DAN V POČASTITEV
MIHAJLA PUPINA

Guverner ameriške države Minnesota Freeman je razglasil 13. julij kot Srbski dan Minnesote (Serbian Day of Minnesota) v priznanje na 100-letnico rojstva odličnega srbskega učenjaka in znanstvenika Mihajla Pupina, ki je po guvernerjevih besedah »vzpodbujal in pomagal svojim ameriškim rojakom srbskega pokolenja, da so vsi veliko prispevali k rasti in razvoju našega ameriškega načina življenja«. V zvezi s tem so bile v Chisholmu dva dni trajajoče slavnosti.

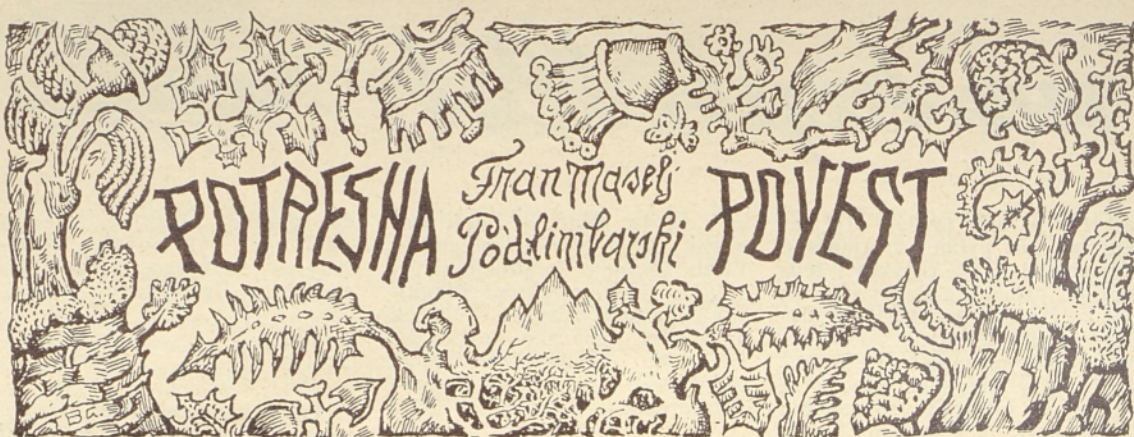
IZ ARGENTINE

RAZSTAVA
JUGOSLOVANSKIH FOTOGRAFIJ

Dne 15. julija je bila odprta v Galeriji Vitcomb v Buenos Airesu razstava jugoslovanskih fotografij, ki zajema zgodovinske, turistične, umetniške in folklorne zanimivosti Jugoslavije in jugoslovanskih narodov. Ob svečani otvoritvi, ki jo je obiskalo mnogo odličnih gostov in veliko število naših rojakov, je govoril arhitekt in slikar Viktor Sulčić. Razstava je bila 14 dni.

DVE KULTURNI PRIREDITVI
NAŠIH ROJAKOV

Slovensko podporno društvo iz Ville Devoto je imelo dne 29. junija prireditve s kulturnim sporedom. Na sporedu so bile deklamacije, umetne plesne točke, nastop društvenega mešanega zbora pod vodstvom J. Kreblja, ter burka »Zdaj grem sem — zdaj pa tja«. — Jugoslovansko-argentinsko kulturno društvo v Dock Sudu pa je imelo 12. julija veliko kulturno umetnostno prireditev s številnimi kulturno prosvetnimi točkami.

XIV.

Krulčev Peter je bežal domov. Povest o Urijčkovem Matiji mu je zadala takšen strah, da ni vedel, ali je živ ali mrtev. Taka groza ga je obhajala, da ni hotel iti v svojo sobo. Potrkal je na Andrejeve duri. Nerad mu je šel stric Andrej odpirat. Sklepetaje z zobmi je stopil tesar k prijatelju.

»Ali si dobro zaprl vrata za seboj?« je vprašal stric Andrej, ko je legel v posteljo. Peter si je z dlanjo obrisal mrzlični pot z obraza in prikimal.

»Bi le pogledal, Peter, v svoj konec... Glej ga! Po kaj si prišel sem? Le meni verjemi: tat nikdar ne miruje.«

»Oh, kaj mi more vzeti! Orodje imam pri Porenetu, drugih stvari pa ne najde pri meni.«

»Ker vse zapiješ,« ga je pokaral Andrej.

»Gol sem se rodil, gol pojdem s tega sveta! Naj se zgodi sveta božja volja! Oh, Andrej, mrličji vstajajo iz groba!«

»Ti si se ga menda zopet nalezel. Kje vstajajo mrličji iz groba?«

»Urijčkov Matija je vstal.«

»A — saj še pokopan ni. Čemu tvežeš take neumnosti! Ampak v svoj konec idi! Tat ti lahko vzame kožuh. Pri Koritniku so lansko leto pokradli vso obleko, naj je bila kaj vredna ali nič. Le poslušaj me in poglej, če je vse zaprto in pa če si dobro zapahnil za seboj! Ti rad pozabiš.«

»Oj, Andrej, ne bodi tako nezgubečen! Ne boj se tako za svoje zaklade, v večnost jih ne poneseš s seboj!«

»Kaj brbljaš vedno o zakladih, ki jih nimam! Kolikokrat sem ti že rekel: naredi nov zapah iz hraščine, bukov ni zanič; ti pa vselej pozabiš.«

»Pusti črvom in moljem, kar je minljivo, in se obljubiva v samoto delat pokoro, zakaj prišla je velika žetev in angeli ponesejo v božje shrambe dobro pšenico.«

»Pozebla je pšenica to zimo. Kako bodo ljudje plačevali obresti!« je vzdihnil Andrej, ki ni dosti pazil na tesarjeve opomine.

»Prijatelj, vsa znamenja na nebu in na zemlji kažejo, da se nam bliža nebeško kraljestvo. In glej, nobena zapreka ne bo držala bogastva in odvezete ti bodo vse minljive stvari, naj tudi ležiš na njih.«

»Na čem ležim, avša neumna! Vsak praznik se ves dan potepaš po vasi, zvečer pa tukaj rogoviliš. Bolan sem, pa me tako žališ.«

»Naj bom neumen, če sem. Tisti hudo učeni ljudje, ki nam pošiljajo novine in bukve, ne bodo deležni nebeškega zveličanja. Preprosti, ponižni ljudje pridejo tja, kjer vsak dobi plačilo. Ampak, Andrejka, ti ne veš, kaj se godi po vasi. Ljudje molijo in jokajo v dva cepa, hiše škripajo, dimniki se gugajo, mrtvi vstajajo in z našega zvonika je padla streha na tla.«

»Stara je bila tista streha. Moj rajni oče so pravili...«

»In čudeži se gode po vasi, kakršnih ne pomni živ človek.«

»Kakšni čudeži?« je vprašal malomarno Andrej in zazeval.

»Tolarji so padli včeraj na zemljo.«

»Kje?« je vprašal stric, obrnil glavo k tesarju in razširil oči.

»Pod Cijazovčevim kozolcem. Oh, to so znamenja!«

»Tolarji, praviš?... Kakšni tolarji?« je zaskipel hipno Andrej z velikim zanimanjem za ta čudež.

»Polgoldinarski, okrogli... na videz pošteni, cesarskega kova.«

»Na zemljo so padli? Iz Cijazovčevega kozolca?« Postelja je zaškripala in krčevito se je dvignil bolnik, kakor bi se bila sprožila neka tajna sila v njem.

»Ali so padli s kozolca ali z neba alj jih je vrag vzel iz zemlje, tega ne ve živa duša. Najbrž jih je metal izkušnjavec.«

Stric je te besede živo poslušal. Obrnil se je na postelji in podprl težko glavo z roko. Grozne misli so ga burile. Noge je premetaval pod odejo, kakor da bi ga pikale vanje strupene živali. »Poprej si rekel, da so padali, zdaj pa praviš, da so padli. Enkrat praviš, da jih je vrag vrgel, potlej pa, da jih je metal. Ali jih je bilo več ali večkrat?« je vprašal po kratkem premolku.

»Drug za drugim so padali, če niso prišli iz zemlje. Tvoj brat Jože je našel enega zjutraj, enega pa opoldne na trati pod znamenjem.«

»Poprej si rekel, da pod kozolcem!« se je razburil bolnik ter ostro uprl oči v Petra.

»A kaj vem, kje je bilo! Prišel sem prepozno h kozolcu in sam nisem videl, kje so

padli in od kod. Tolarja sem pa oba videl v Cijazovčevih rokah. Kakor sem kupil, tako ti prodam.«

Dva torej!« je zastokal stric Andrej. Zgreznil se je vznak v posteljo in sklenil roki. Zelenkasta blodost se je razlila po njegovem vellem obrazu, iz katerega se je svetilo dvoje sivkastih, globoko vdrtih oči. Nekaj časa je otrpel ležal, strmeč v zakajeni strop. Ko se je osvestil, je zopet dvignil suho postavo, naslonil se na komolec in milo zajechal: »Oh, Krul-Krul-Krulčev Peter... idi gori...« Tu se je premislil in s posiljenim kašljem si je pregrizel besedo. Zopet je ležal kakor mrtev in hropel. Visoko so se mu dvigale prsi, ker huda ura je razsajala v njih.

»To je strašno, Peter! Ali si nisi morda sam izmislil, ali si pa napak slišal?«

»Kaj si bom izmišljeval? Vsa vas je govorila o tem. Opoldne je Cijazovčev Tone zlezal v kozolec.«

»Kakšnega gruma je iskal tam?« je zavpil bolnik z ozlobljenim glasom in divje zroč v tesarja.

»Denarja je iskal. Lakomnost ga je zvalila. Pogledal je za streho...«

»Za streho?« je siknil bolnik in se primaknil k steni, da bi bil dalje od tega hudobnega Krulčevega Petra.

»Za streho je gledal, tja noter za križ, pa razen podgan ni dobil ničesar.«

Andrej je globoko segel po sapo in stisnil ozke skopuške ustnice. Nekakšna svetloba je za hip šinila po njegovem ozkem obrazu, kakor bi se bil odvrnil sovražnik, ki mu je pretel zasadi nož naravnost v srce, kakor bi mu odleglo gorje, ki mu je morilo dušo. Precej pa je nabral lice v skrbne gube, meglja je legla na njegovo oko in skoraj mirno je dejal: »I kako bi si zlomek upal lesti na tak praznik v kozolec! Ali ne ve, da se ob veliki noči, vnebohoda dan in šmarne dni ne sme lesti na drevje, ne v kozolec in ne na streho? Če ni kače tam, so pa druge nevarnosti. Študiran je, vsega pa le ne ve in ne premisli.«

»Vrag je premotil fanta z denarjem; to je največja izkušnja. Dopoldne je našel tolar.«

»On tudi?«

»Tudi, tudi? Zato je pa zvečer tako moško sedel pri Smoletu za mizo.«

»Tri torej! Bog ve, koliko so jih pa utajili. Poznam jaz ljudi in njih požrešnost in lakomnost. In vse bodo zapili. To je žlahta!«

Tako je govoril stric kakor sam zase. Polastil se ga je zopet grozen nemir. Solze so mu stopile v oči. Temni oblaki so se mu prepeljavali po obrazu in dajali gubam še odurnejši izraz. Obračal se je na desno in levo, polagal roko na znojno čelo, z nogami je vlekel odejo s sebe, z rokami jo pritegal; naposled je urno sedel, kakor bi ga bilo hipoma dvignilo v postelji.

»Peter, prijatelj!« je zaklical milo in s slabim glasom. Tesar je brzo dvignil glavo, ker nekaj posebnega je pričakoval po takem nevarnem nazivu.

»Peter, midva sva vedno prijatelja...«

»Bila, Andrejka, bila,« je pritrdil tesar. »Le na pustno nedeljo zvečer sem ti pa zameril, ko si me tako ozmerjal in mi očital, da vse zapijem, in si me tako trdo poterjal za najemnino.«

»Odpusti, Peter, in pozabi! Takrat si bil res malo siten. Pijan si bil prišel iz Blagovice. Tam se vselej napiješ.«

»Kako bom pijan! Štiri svinjske lonce sem nesel iz Blagovice, dva za Cijazovko, dva pa za Smoletovo in vse štiri sem cele prinesel v Gabrovec. Pa bom pijan?«

»Oh, pustiva minljive reči, prijatelj!«

»Takrat sem se res bal, da ti kdo ukrade denar, ki ti ga je odštel Martan za delo. Dobro sem ti hotel. Jaz sem bil vedno v skrbeh za voljo tebe in rad sem te imel. Ko si pred tremi leti ležal bolan, ker je bruno padlo nate, ko si pri Cijazovcu pod prepahnil... ali ti nisem postregel takrat?«

»Pusti, Andrejka, kar je bilo! Dobrote so zapisane pri bogu. Ali nocoj sem bil pa malo jezen nate. Bog tako tepe svet, ti pa, vem, da nisi izmolil očenaša nad navadno mero.«

»Oh, molil sem, prijatelj moj, molil. Za verne duše v vicaš sem molil in za sovražnike,« je odgovoril ravnodušno Andrej; rahlo je položil glavo nazaj na blazino, nepremično zroč v strop, kakor bi imel misli, ki še niso dospele do odločne namere. »Ves večer sem molil... in premišljal sem... in domov sem te želel, ljubi moj!«

»In ven sem te klical, kakor koklja pišče, ti pa nisi prišel,« ga je rahlo pokaral tesar; »ali slišiš, kako to zopet vrši na nebesih in v zemlji? Usmiljeni Kristus nam prizanesi! To je glas trobente božjega sodnika. Oh, to so tista znamenja!«

Prijatelja sta se pokrižala in Andrej je zlezal s postelje ves se tresoč. »Grozovita noč je nocoj in res je najbolje pod milim nebom,« je govoril prijatelju. »To te prosim, Peter, da mi straziš kočo, jaz moram precej k Cijazovcu.«

»Kaj boš ponoči hodil, saj še podnevi ne greš!« ga je ošteval tesar.

»Brat je le brat. Svojega sina je poslal k meni in jaz bi tudi rad pogledal, kako se mu godi in če ne trpi škode. Le posluhni me in strazi! Obresti ti odpustim za pol leta za tisto, kar si mi dolžan.«

Peter ni dosti maral za tako velikodušnost, ker je bil prepričan, da se več ne bodo plačevale obresti na tem svetu. »Sam ne moreš iti, ko si bolan,« je dejal tankočutno, da bi pokazal, da ga je ganila Andrejeva bratoljubnost.

»Dobro se oblečem in sam pojdem z božjo pomočjo in oprt na palico.«

»Jaz bi šel s teboj, da ti pomagam, če te posilijo slabosti. Vkup sva živela toliko let, pa še skupaj stopiva pred večnega sodnika.«

»Ne, Peter, sam pojdem. Ti idi v svoj konec po kožuh in, če si moj prijatelj, pazi na dom, dokler se ne vrnem. Hodi pred kočo gori in doli in tudi okrog voglov včasih poglej! Nikar ne zaspil! Le kar idi, tukaj bom zaprl!«

Ko je Andrej tako odslovil svojega prijatelja, je segel v slamo pod zglavje, izvlekel od tam zamazano knjižico, zavito v višnjevo ruto, pogledal plaho na okna, potem v knjižico, ali niso odletele iz nje njemu dobro znane številke; potem je odklenil težko skrinjo, ki je stala poleg postelje, in globoko pod obleko je vtaknil vanjo knjižico. Skrbno je pretipal vse stvari, spravljene v skrinji, in ko se mu je zdelo vse v redu, je zopet zaklenil. Tudi ni pozabil poskusiti, če so okna še dobro za-

taknjena. Potem je oblekel sivo suknjo, nadel polhovko na glavo in potipal v žep, če ima vse ključce. Še enkrat je pomikastil krov od skrinje, in ko se ni nič podal, je vzel palico. Stopil je v vežo in zaprl duri; trikrat je povrtal s ključem. Pred kočo ga je že čakal Peter. Ko ga je še enkrat poučil, kako naj straži dom, je stopil na izgajeno stezo, ki je vedla k Cijazovcu.

XV.

Ko je Cijazovec po opravih grede okoli hiše zagledal zopet svoj voziček pod kozolcem, se je obveselil kakor mati novorojenega deteta. Šel je oprezno bliže in bliže, in ko je stal poleg vozička in videl, da je narejena in uležana na njem kaj pripravna postelja od sena, je rekel: »Viš ga, tudi hudir rad po mehkem iztegne svoja kosmata bedra. Še moj koc si je prinesel iz hleva. Navajen je peklen-ske gorkote, pa ga je zeblo na zemlji.« In ko je otipal v senu tolar, začudil se je čudom in strahom ter govoril: »Čisto brez srca pa tudi ni hudir: tolar mi je pustil na vozu za nagrado. Tu leži pa še eden in tukaj še eden! Gotovo se je kam daleč peljal, da je imel toliko denarja s seboj, morda na Dunaj po tistega ministra, ki jemlje naše sinove k vojakom in jih pošilja daleč po svetu, kjer pogube dušo in telo, če ne pa tistega, ki nam naklada dayke in zatira našo slovenščino. Pa tolarji naj le čakajo do jutra; sedaj se jih ne dotaknem. Če bodo zjutraj celi, tedaj jih vzamem v božjem imenu, dam po Devsovem nasvetu gospodu župniku vse, kar jih je tukaj in doma, vse jim ponese; naj se berejo svete maše za rajne starše in pa za tiste duše, ki so naše priprošnje potrebne, pa za cerkvene potrebe naj se obrnejo.«

Po tem bogoljubnem samogovoru se je hotel vrniti nazaj za hišo, pa zdajci je zapazil, da gre nekdo po trati proti kozolcu. V došlecu je spoznal sina Toneta. Cijazovca je veselje zaradi najdenega voza do kraja razmehčalo; nobene jeze ni čutil več do sina. Ogovoril ga je mehko, kakor bi ne bilo nikdar nasprotja med njima.

»I, povej mi, Tone, kaj je pa s tolarji?« je vprašal Cijazovec, ko se je nekoliko potolažil glede potresa in antikrista.

»Ta stvar še ni popolnoma jasna. Najbrž je kdo ukraden denar skrnil v našem kozolcu in jaz sem včeraj opoldne prepovršno pogledal za križ. Menda se je zemlja že včeraj kolikor toliko tresla, le mi nismo čutili lahnega gibanja, ki je bilo že toliko močno, da je stresalo tolarje izza križa. Ta skrivnost se še danes popolnoma zjasni, le meni verjemite. Tudi v tem ni nikakšnega čudeža. Ko se zdani, nam pride marsikaj v drugačno luč. Kakor so se tolarji usuli s kozolca, tako se sipljejo podzemeljske plasti, če izgube ravnotežje.«

To teorijo o potresih je čital Tone v knjigah in silno mu je ugajala; čimdalje bolj se je poglobljal vanjo.

»Torej meniš, da je denar dober?« je tiho vprašal Cijazovec.

»Denar je dober, le ukraden je po mojih mislih. Na vozu je gotovo še več tolarjev, ki so padli s kozolca. Sicer se bo pa o tem danes še več govorilo po vasi, nego se je včeraj.«

»Kaj pa naj počnemo z denarjem?« je vprašal Cijazovec še bolj tiho.

»Razglasimo, da se je našlo toliko in toliko. Tat se ne oglasi, pač pa tisti, komur je bil ukraden.«

»Ko bi se pa tudi okradenec ne oglasil? Morda je že umrl,« je dejal skrbni gospodar. In dvignil je pogled k oblakom, ker sveti raj je zaželela njegova duša onemu nepoznanemu bitju.

»Tedaj je menda denar naš, ki smo ga našli. — Oče, jaz moram zdaj kmalu zapreči Smoletovo kobilico in se peljati v Ljubljano po profesorja. Ko se vrnem, pride vse na dan... še danes.«

»Smole te je že iskal pri nas,« je dejal Cijazovec in oba sta šla na zelnik za hišo.

Nista se oče in sin še dobro ogrela kraj ognja na zelniku, ko je prihitela izza hiše Lenka vsa zasopla. »Oče,« je klicala, »oh, poglejte h kozolcu... pripeljal se je nazaj!«

»Kdo?«

»Antikrist... voziček ima zopet pod kozolcem.«

»Beži, baba neumna!« se je razjezil Tone. »Voziček sem jaz pripeljal. Antikrista nikoli ni bilo in ga tudi sedaj ni.«

»I, kdo pa leze v naš kozolec?«

»V kozolec leze kdo?« sta vprašala obenem oče in sin ter se spogledala.

»Viž ga, satana, še kozolec nam bo odnesel v pekel,« se je razjezil gospodar. Pa precej je umolknil.

»Tega antikrista bi jaz rad poznal!« je kriknil Tone in se v razmahu zagnal okoli hiše proti kozolcu.

Cijazovec je stal poleg ognja ves bled in prepadel. Zopet se mu je vtesala v dušo težka misel, da tisti denar le ni pošten in da mu je menda bog poslal peklenko pošast zopet na vrat, da ga kaznuje, ker je tako hitro snedel bogoljubno obljubo.

Ko je priteknel Tone na sprednjo stran hiše, je zapazil, da se pomika neka temna postava po kozolčevih prečnicah navzdol. Pospešil je korake, da mu ne bi ušel ponočni gost. Skokoma jo je ubral po trati in baš je bil pri znamenju, ko telebne ona prikazen s kozolca na tla. Slišal je težak, rohneč in grgrajno glas, kakor bi težko umiral človek na trati. Trdo bi bil prijel ponočnega gosta, ki pride morda po krivični denar, da ni slišal iz temne mase, vijoče se pred njim, tako žalobnega stokanja.

»Če si kristjan, povej, kdo si in kaj iščeš tod?« je vprašal Tone skoraj grmeče, in oni na tleh je s pojemajočim glasom odgovoril: »Bog in vsi svetniki mi pomagajte! — jaz sem, Tone.«

Neprijeten čut je spreletel mladeniča po vsem životu, ker je po glasu spoznal svojega strica Andreja. Postalo mu je jasno, da se je tu zaradi pogubnega mamona ponesečil stric. Da leži pred njim kakšen tujec, ne bi bil mislil morda na hitro pomoč, zahteval bi bil brez posebnega sočutja od trpečega človeka točnega odgovora na svoje vprašanje. Tako ga je osvojilo ono nelepo in mračno čustvo, ki ob pojavu nizke pohlepčnosti hipoma pade v idealno mladeniško dušo. No, stricu Andreju je bila potrebna hitra pomoč. »Oče, pomagajte!« je zaklical proti hiši, kjer so izza ogla gledali

Cijazovčevi nanj, na srčnega korenjaka. Gospodarja se je polastila hrabrost in polahkoma je tekel sinu na pomoč.

Kako se je začudil Cijazovec, ko je spoznal svojega brata, ležečega na tleh. Sklonil se je k njemu in mu lahko položil roko na glavo in venomer miločutno ponavljal: »O, Andreja, Andreja! Ti siromak, ti! Ali si se kaj pobil, ali te kje boli, ali čutiš kaj bolečine?«

»Oh, čutim, čutim. Noga mi je odpovedala, zvil sem jo ali pa zlomil... vstati ne morem... oh! oh!« Tako je tožil stric Andrej.

»Če je noga zlomljena, pošljemo po padarja Boltesa, on jo dene v dilce in vse bo še dobro. Pa kaj te je pripeljalo k nam v tej strašni noči? Povej mi, brate, povej! Ti bore siromak ti!« je govoril kolikor mogoče rahlo Cijazovec, popravlja je bratu razpeto suknjo.

»Oh, Jože, res sem bore siromak. Ob vse sem prišel to noč, vse je izgubljeno,« je javkal stric ter se solzil. »Tistih pet sto goldinarjev, ki mi jih je lansko leto v srebru vrnil Martan, ko so Koritniku prodali grunt, tebi... tvojemu sinu Tonetu sem jih hotel zapustiti, kadar umrjem... pa glej — vse je proč! Tujemu človeku posoditi jih nisem hotel, saj veš, da posodi in vrni ne ostaneta dolgo prijatelja. Skril sem jih lansko jesen potem, ko so Koritniku ukradli, kar mu je še ostalo, v tvoj kozolec, ker jih zaradi bolezni nisem mogel nesti v ljubljansko hranilnico. Dejal sem: s pomladjo pride zdravje in potlej jih poneseš v Ljubljano. No, poglej moje gorje... tat mi jih je odnesel in ukradel. Naj mu leže še po smrti na njegovi tatinski duši! Zdaj sem pa siromak, da ni večjega na svetu.« Debele solze so polile starca.

»Potolažite se, ljubi naš stric!« se je oglasil Tone. »Vaš denar ni ukraden, ampak je dobro spravljeno. Potres ga je stresel s kozolca in jaz sem našel poln mačji meh in ga skril. Bog, ki je napeljal vaše dobro srce na to blago misel, da ste namenili tolarje meni, je naredil tako, da sem jih jaz našel. Naj se zgodi vaša in njegova volja!« Dobro je poznal strica in je vedel, kakšen učinek napravi nanj ta namig.

»Ali si jih res našel, ljubi moj Tone?« se je razveselil starec. »Ali si jih dobro shranil? Oj, prinesi mi jih, da jih preštejem, če so vsi, in da greva iskat, če se je kateri izgubil. Prinesi mi jih, oh, saj vidiš, kako sem nesrečen. Ne bo ti žal, če me poslušneš. Vseh pet sto dobiš po moji smrti.«

»Bog vam daj še dolgo živeti, stric! Ampak to vas prosim, posodite mi jih štiri sto, zelo jih potrebujem, da jih založim pri pošti. Pošteno vam jih povrnem in obresti vam bom dajal po šest od sto.«

»Po sedem boš dal, Tone. Zavoljo potresa se denar podraži. In pa tisti goldinar, ki si ga sinoči lahkomišelno zapil, mi tudi povrneš.«

Tone je bežal na osek po skriti zaklad. V tem sta prišli tudi Cijazovka in Lenka h kozolcu. Gospodar je pritegnil voziček in nanj se je spravil Andreja. Tipaje okoli sebe je začutil tolarje v postelji. S stresčo roko jih je pobiral in spravljaval v žep. Ko je prinesel Tone mačji meh, se je stricu razjasnilo lice in minilo ga je težko, nemirno sopenje. Kako mati svojega ljubega dojenčka, tako slastno je stiskal k sebi svoj zaklad in nič več ni zdihoval.

Akademski slikar Lojze Perko: Za vasjo

In po ovinkih sta peljala Cijazovec in sin Andreja okoli vasi v njegovo kočjo. Obema je bilo tesno pri srcu in nerodno se je njima zdela, da je stric tako nezgubečen, zato nista hotela z njim naravnost po vasi; bala sta se vsestranskega spraševanja in tudi roganja, ker neugodna ljudska obsodba zadene tistega, ki je vdan skoposti in nezgubečnosti. V koči sta ga položila v posteljo in ga izročila Krulčevemu Petru. Tudi ta dobri, babjeverni človek se je nekako mehanično, brez srca kretal okoli svojega prijatelja, ko je zvedel, kje se je nesrečil.

Cijazovec se je pomudil pri bratu, katere mu so odjenjale muke, ko je preštel tolarje. Padarja Boltesa in dilce ni bilo treba, Tone je hitel k Smoletovim.

Na Smoletovem vrtu je našel Smoletovko in obe deklici. Polonica je pomagala materi, ki je pristavljala lonce za kuho k ognju. Ženske so se ga obveselile in Smoletovka je šla precej naročat možu, naj zapreže. Rezika ga je že težko pričakovala, sedeč s podveznjeno nogo na posteljni odeji in z rokami na koljenih.

»Rezika, zdaj sem pripravljen se peljati v Ljubljano, kakor mi je naročil gospod župnik. Potresna sila pojema in ta dolga noč se nagiba koncu,« je dejal mladenič, sočutno zroč na deklico.

»Idi, Tone, išči jih doma, če nimajo več doma, išči jih po mestu, v cerkvi, gostilni, v kavarni jih išči in pripelji jih sem!« je prosila deklica z glasom, ki mu je globoko segel v srce. »Ti si me rešil velike nevarnosti, ti si bil moj angel varuh... pripelji mi še očeta zdravega! In če v Ljubljani ni tako, povej jim, kako je pri nas. Reci jim, da sem razen te male praske na licu, ki me pa nič več ne boli, zdrava in da jih željno pričakujem. Kaj si bodo mislili o meni, da jih sama ne grem iskat, če so v nesreči in skrbeh! Povej jim vso resnico; da sem srečno prestala potres, pa da me je prestani strah toliko prevzel in oslabil, da nikakor še nisem za dolgo pot.«

(Konec prihodnjič)

Rojaki nam pišejo

FONTANA, CALIFORNIA

V prilogi Vam pošiljam 5 dolarje za obnovo naročnine za Rodno grudo. Rada jo berem, rada gledam slike iz naše domovine, saj ne vem, če bom imela še kdaj priložnost obiskati svoj rojstni kraj Divačo. 15. avgusta je minilo 53 let, odkar sem zapustila rojstni kraj. Kakor mnogim, je bilo tudi meni težko slovo od domačih, toda upala sem, da se bomo še kdaj videli, pa žal mi to ni bilo namenjeno. Sla sem k sestri v Black Diamond, Wash. in se čez leto omožila z zdaj že pokojnim Jožefom Rihterjem, ki je bil doma iz Nove Stifte na Spod. Štajerskem. Šest sinov in eno hčerko sva imela. Punčka je umrla še majhna, fantje pa so vsi poročeni in je letos najstarejši, ki živi v Portland Oregonu, 5. julija slavil že srebrno poroko. Moj mož je delal kot rudar, pozneje pa sva se preselila in si kupila kmetijo v okolici Seatla. Težko sva gerala od jutra do noči, da sva si postavila dom in očistila zemljo, kjer je bil prej smrekov gozd. Kako težko smo delali, Vam bo lahko povedal tudi slikar Božidar Jakac, ki nas je takrat obiskal, ko je bil tukaj v Ameriki. Tako smo delali in delali in družina je rasla.

9. avgusta 1936 pa je bil naš najtežji dan, ko smo za vselej izgubili dobrega, ljubljenega moža in očeta. Potem sem pač delala sama in fantje so mi pomagali. Kmalu pa so se drug za drugim poženili in ostala sem sama. Ni mi ostalo drugega, kakor da sem vse prodala in se preselila v Kalifornijo. Tam sem se pozneje omožila s Frankom Strnadom, s katerim sva se že prej poznala. V Fontani imava prijazen dom, kjer uživava zaslužen počitek.

Tako sem Vam malo opisala svoje življenje. Če se Vam zdi, lahko te skromne vrstice natisnete v Rodni grudi. Lepe pozdrave!

Mrs. Strnad

KENT, WASH.

Letošnji koledar mi je prav všeč, posebno slike. Zame je najlepša Škofja Loka, ker je to moj rojstni kraj. Tam sem bila rojena leta 1888. Moje rojstne

hiše žal ni več, ker je pogorela, kakor mi je pisal brat. Rada bi prišla na obisk, pa ne morem, ker še s palico težko hodim. Kuham za rojaka Freda Pehnika, prati si mora pa sam s strojem. Mrs. Julia Grady, za katero sem naročila Rodno grudo, pravi, da ji je list res zelo všeč. Rada bi vedela, do kdaj ima poravnano naročnino. Isto želi zvedeti tudi mr. Joe Mlachnik. Pošiljam Vam 10 dolarjev za poravnano naročnino za koledar 1959 za rojaka Nandeta Turnherja ter za mojo naročnino za Rodno grudo in za novi naročnici mrs. Johano Rebolj in Helen Markon. Moja sestra je tudi vdova in ima veliko družino. Čita pa zelo rada in posebno Rodna gruda ji je zelo všeč. Če mi bo mogoče, Vam bom preskrbela še kaj novih naročnikov.

Mary Dernach

WALSENBERG, COLO

Pošiljam Vam 5 dolarjev za »Rodno grudo« ter Vam sporočam, da mi je mož umrl 31. maja letos. Bil je bolan 5 mesecev. Mislila sva obiskati prihodnje leto rojstno domovino, pa nama je bridka smrt te lepe nade preprečila.

Annie Osmerk

Mrs. A. Osmerkovi izreka uredništvo ob težki izgubi iskreno sožalje!

SAN MATEO, KALIFORNIA

Pošiljam Vam enoletno naročnino za »Rodno grudo«. Ne bi rada, da bi mi list ustavili, ker bi ga v resnici pogrešala. Prijateljski pozdrav!

Antonia Terbovec

PARMA, OHIO.

Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo« zase in še za novega naročnika. Želim Vam mnogo sreče in uspeha!

Frances Razinger

SALZGITTER-GEBHARDSHAGEN

Zelo mi je všeč »Rodna gruda«, saj prinaša veliko novic iz rojstnega kraja in cele Jugoslavije. Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo« in prihodnji letnik koledarja. Lepe pozdrave vsem!

Johana Dakskobler

FLORIDA, CALIFORNIA

Letošnji koledar se je nama z možem zelo dopadel, zato ga naročava tudi za prihodnje leto. Všeč nam je tudi »Rodna gruda« in za oboje pošiljava po MO naročnino. Pozdrave vsem v uredništvu in bralcem po širnem svetu!

Joseph in Antonia Vadnjal

SACRAMENTO, CALIFORNIA

Redno prejemam »Rodno grudo« in me vse čtivo v njej zelo zanima. Posebno mi je všeč angleška mladinska priloga, ki jo z veseljem berejo tudi moji otroci. Zelo me veseli napredek v moji rodni deželi. Vse Vas iz srca pozdravljam!

Antonia Ružič

BARBERTON, OHIO

Naročam Izseljenski koledar za leto 1959 in ako Vam je mogoče še za leto 1958, ker si jih rojaki radi sposodijo pri meni, pa potem ne vem več komu sem dal.

Anton Okolish

WICKLIFFS, OHIO

Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo« za leto 1958 in 1959. Nisem vedela, da dolgujem tako dolgo. En dolar naj bo za tiskovni sklad. »Rodna gruda« se mi zelo dopade in bi mi bilo težko brez nje. Pozdrav vsem pri uredništvu.

Frances Juretic

CHINGALO, ARGENTINA

Naročam »Rodno grudo« in koledar tudi za prihodnje leto. Kakor Vam je znano, je tukaj v Argentini veliko Slovencev, katerim zelo manjka slovenskih časopisov in knjig. Ko sem prebral koledar, sem ga takoj dal naprej, ker me vsak prosi, da ga posodim. Predvsem radi gledajo lepe pokrajinske slike v njem.

Jurij Kurent

SCOFIELD, UTAH

Pošiljam naročnino za »Rodno grudo«. Leta 1903 sem odšel po večji kos kruha iz naše krasne rojstne domovine, ki je ne morem pozabiti. Doma sem iz Račje vasi pri Cerkljah ob Krki. Sedaj sem 78-letni starček in nimam več upanja, da bi še videl svoj rojstni kraj. Tukaj imam 5 otrok. Ena hčerka je učiteljica, dva sinova sta pa zdravnika specialista. Prilagam še naročnino za mrs. Apolonio Mejša. Ona je doma iz Trbovelj.

Frank Goršek

CLEVELAND, OHIO

Čas beži — danes leto sem bila še med Vami —, zlati časi, odkar sem nazaj, sem kar vedno razposajena. V mislih sem več tam kot doma. Otožnost me prime večkrat, posebno kadar prebiram »Rodno grudo« in ogledujem slike — vse je zelo zanimivo, vedno bolj. Zopet je blizu jesen in naše lastovice se bodo vrnile. Kaj bodo povedali? Jaz bom verjela le svojim očem in to tudi povedala.

Pred durmi imamo konvencijo SNPJ, veliko bo dela in upam da tudi uspeha. Naši izleti, pikniki so se prav dobro obnesli, imamo še »vinsko trgatve« v nedeljo, 21. sept., potem se bomo pa spet vrnili s prireditvami v naše narodne hrame. S Tončko, Lojzko in Frances Kristan smo bili skupaj 4. julija v Michiganu. Lojzka ima lepo letovišče — al smo obujale spomine nepozabne!

Sprejmite iskrene pozdrave od triperesne deteljice:

*Tončke, Lojzke in Vaše Ivanke
Schifrer*

MILWAUKEE, WISC.

Letos sem zopet obiskala moj rojstni kraj, in to po 23 letih. To je bilo veselje. Posebno sem bila srečna, ker sem imela s seboj svoja dva otroka, da si s ponosom ogledata naše lepe kraje in spoznata pridni slovenski narod. Lepih spominov s tega obiska ne bom nikoli pozabila. »Rodno grudo«, ki jo že dobivam 5 let, zelo rada berem. Seveda si z veseljem ogledujemo tudi slike naše lepe Slovenije. Prosim Vas, če Vam je mogoče objaviti v »Rodni grudi« ali koledarju mojo lepo rojstno vas — Zgornje Gorje pri Bledu. Naročam tudi koledar za prihodnje leto. Res se ga veselim, ker je tako bogato opremljen s slikami naših krajev.

Jennie Marinsek

GALLUP, NEW YORK

Kot odbornica in sedaj tajnica društva 120 SNPJ imam mnogo dela. Nikoli pa ne pozabim prebrati »Rodne grude«, saj takrat čutim, kakor da sem doma med svojimi. Tukaj v Ameriki je na obisku slikar Božidar Jakac. Obljubil mi je, da bo naslikal mojo ljubo rojstno vasico in hišico v Dravljah 78. Se vedno sem z dušo in srcem v naši prelepi Sloveniji.

Frances Smith

KIRKLAND LAKE, ONT. KANADA

Zelo rad prebiram »Rodno grudo«, ki si jo vsak mesec sposodim od svojih sorodnikov. To je edini list za naše izseljence, ki prinaša novice iz starega kraja nam izseljencem v daljni tujini. Ob prebiranju tega priljubljenega lista kane marsikomu kar nehote solza domotožja. Ko sem mislil na svoj sedanji položaj, sem zložil priloženo pesmico. Če se Vam zdi primerna, pa jo prosim objavite v »Rodni grudi«.

*Prišel sem iz starega kraja,
za mano bolezen prišla,
ime njeno je domotožje,
izseljenec vsak jo pozna.*

*Ob misli na svoje predrage
ta bol se mi v srce vsadi
in solza debela mi kane
iz mojih pretrudnih oči.*

*Ah, ni ga zdravnika na svetu,
ki bolezen ozdravil bi to,
izgleda, da dokler bom tukaj,
boleče me spremljala bo.*

*Kako težko je na tujem življenje
verjame le malokdo,
prepozno je, ko pride spoznanje,
in razočaranje z njim prebridko.*

*Le tišči je srečen na svetu,
ki tujega kruha ne je,
ki v hiši domači prebiva,
kjer zvesto zanj bije srce.*

*Takrat le jaz spet bom presrečen,
ko ženko bom svojo objel,
ko z deco se bom spet zabaval —
takrat bom zavriskal vesel!*

Ivan Novak

LOS ANGELES, CALIFORNIA

Pošiljam Vam naročnino za novo naročnico na »Rodno grudo«. To je moja prijateljica, ki se je sedaj preselila v New Jersey. Vsem skupaj se lepo zahvalim za vso prijaznost in postrežbo, ki sem je bila letos deležna. Domov sem kar srečno prirajžala, zdaj bom pa spet pridno delala in šparala, da se mogoče še kdaj vidimo.

Mary Matyazich

ANACONDA, MONTANA

Obnavljam naročnino za »Rodno grudo«. Čeprav so mi oči opešale in ne morem več sama brati, jo bom dala drugim, da mi jo bodo prebrali. Koledarja pa ne bom naročala, mi ga vsako leto pošljejo sorodniki.

Mary Keschman

NORTH JUNEE, N. S. W.

Pošiljam Vam svoj novi naslov ter Vas obenem prosim, da mi oprostite, ker še nisem mogla poravnati naročnine. Skupaj s sorodniki smo kupili hišo. Toda tu so nastale težave, ker svakinja, ki je doma v Avstraliji, ni mogla trpeti, da bi naši otroci govorili slovensko. Tako smo se letos odselili drugam. Kupila sva hišo in razumljivo sva porabila denar. Vsekakor pa se počutim bolj srečno, ker sem sama s svojo družino, tako lahko z otroci vedno govorim slovensko, saj angleško itak govore v šoli. Jaz pa tako želim, da ne bi pozabili mojega jezika. Prihodnje leto, če mi bo mogoče, želim naročiti nekaj slikanic iz Jugoslavije za našo otroško knjižnico. Vsekakor želim ostati naročnica »Rodne grude«.

M. Ferfolja z družino

CHISHOLM, MINN.

Moje in mojih hčerk največje veselje je, kadar dobimo »Rodno grudo«, da vidimo od meseca do meseca, kako veselo se imajo naši rojaki iz Amerike, ki so obiskali lepo in nikdar pozabljeno Jugoslavijo. V 5 letih se spet vidimo. Lepe pozdrave od

Frances, Pat in Rutlie Hren

EAST MOLINE, ILL.

Lepo Vas pozdravljam in Vam pošiljam obnovo naročnine za »Rodno grudo« in za prihodnji koledar. Oboje zelo ljubim in bom skušal ostati Vaš naročnik, dokler mi bo mogoče in mi bodo to razmere dopuščale.

Ignatz Resetich

MINNESOTA

Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo« za leto 1958 in za leto 1959. Ne zamerite mi, da sem bil v zaostanku z naročnino. Lep pozdrav!

Matt Dolinshek

NORTH CHICAGO

Obnavljam naročnino za »Rodno grudo«. Za prihodnje leto se več rojakov iz naše naselbine pripravlja, da Vas obiščejo. Jože Zelenc in soproga in če se ne motim tudi moj dobri prijatelj Matt Kirn. Takrat bodo pa spet tisto zapeli: »Suha muha«. To bo veselje!

Andrew Bartel

*K*daj bom trgal spet planike,
ponosnega Triglava cvet